

Bruxelles, 27. listopada 2021.
(OR. en)

13290/21

WTO 247

POP RATNA BILJEŠKA

Od: Glavna tajnica Europske komisije, potpisala direktorica Martine
DEPREZ

Datum primitka: 27. listopada 2021.

Za: Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, glavni tajnik Vijeća Europske unije

---

Br. dok. Kom.: COM(2021) 654 final

Predmet: IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU,
EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I
ODBORU REGIJA o provedbi i izvršenju trgovinskih sporazuma EU-a

---

Za delegacije se u prilogu nalazi dokument COM(2021) 654 final.

Priloženo: COM(2021) 654 final

Bruxelles, 27.10.2021.
COM(2021) 654 final

**IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM
GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA**

o provedbi i izvršenju trgovinskih sporazuma EU-a

{SWD(2021) 297 final}

SADRŽAJ

I.	Uvod	2
II.	Potpuno iskorištavanje mogućnosti koje se pružaju trgovinskim sporazumima EU-a.....	8
II.1.	Trgovanje s povlaštenim partnerima – glavna događanja 2020.	8
II.2.	Promicanje provedbe trgovinskih sporazuma EU-a: primjeri iz četiriju regija (Azija, Sjeverna i Južna Amerika, zemlje susjedstva te afričke, karipske i pacifičke zemlje)	12
III.	Podupiranje malih i srednjih poduzeća u iskorištavanju trgovinskih sporazuma	22
IV.	Rješavanje sporova i iznalaženje rješenja	27
IV.1.	Trenutačno stanje prepreka trgovini i njihovo uklanjanje u godini punoj izazova.....	27
IV.2.	Lakše podnošenje pritužbi: jedinstvena ulazna točka	34
V.	Bilateralno i multilateralno izvršenje trgovinskih obveza: rješavanje sporova	36
V.1.	Upotreba mehanizma rješavanja sporova	36
V.2.	Obnova baze arbitara i stručnjaka u području trgovine i održivog razvoja.....	39
V.3.	Odgovor na prepreke rješavanju sporova	39

Godišnje izvješće o provedbi i izvršenju za 2021.

I. Uvod

Ovo je prvo Komisijino konsolidirano izvješće o provedbi i izvršenju trgovinskih aktivnosti. Nadovezuje se na imenovanje prvog Komisijina **glavnog službenika za nadzor provedbe trgovinskih pravila** 24. srpnja 2020., koji nadgleda i usmjerava djelotvornu provedbu i izvršenje trgovinskih sporazuma i aranžmana EU-a, uz izričitu zadaću izvješćivanja Europskog parlamenta te Vijeća i javnosti. Ovo Izvješće, koje će se objavljivati jednom godišnje, glavni je instrument tog izvješćivanja.

Prelazak na **još strožu provedbu i izvršenje** trgovinskih obveza za vrijeme Komisije Ursule von der Leyen temelji se na dvama glavnim čimbenicima: prvo, nakon desetogodišnjeg razdoblja intenzivnih, uspješnih pregovora o proširenju mreže povlaštenih trgovinskih sporazuma EU-a, Unija sada treba sve veću pozornost posvećivati njihovoj potpunoj i djelotvornoj provedbi. Drugo, globalno okruženje trgovinske politike uvelike se izmijenilo posljednjih nekoliko godina te se pojavljuju novi izazovi. Oni uključuju strukturne neravnoteže, pitanja ravnopravnosti uvjeta i pristupa tržištu te neopravdane ograničavajuće jednostrane mjere ili čak gospodarsku prisilu koje trgovinski partneri EU-a iskorištavaju u političke svrhe, a na sve to EU mora odlučnije odgovoriti.

Struktura Izvješća

Izvješće obuhvaća **četiri prioritetna područja provedbe i izvršenja**:

1. potpuno iskorištavanje mogućnosti koje se pružaju trgovinskim sporazumima EU-a (odjeljak II.);
2. podupiranje malih i srednjih poduzeća u iskorištavanju trgovinskih sporazuma (odjeljak III.);
3. uklanjanje prepreka i iznalaženje rješenja (odjeljak IV.) te
4. bilateralno i multilateralno izvršenje trgovinskih obveza: rješavanje sporova (odjeljak V.).

U Izvješću je prikazan učinak gospodarski najvažnijih trgovinskih sporazuma EU-a i mjera koje je Komisija poduzela radi uklanjanja prepreka trgovini i ulaganjima na tržištima trećih zemalja. U njemu su objedinjeni prijašnje godišnje izvješće o provedbi trgovinskih sporazuma EU-a¹ i njegov radni dokument službi te prijašnje godišnje Izvješće o preprekama trgovini i ulaganjima². Ono sadržava informacije o aktivnosti koje je Komisija poduzela u suradnji s državama članicama u okviru strategije za pristup tržištu radi poboljšanja pristupa tržištu i pomoći malim i srednjim poduzećima (MSP-ovi) da što bolje iskoriste trgovinske sporazume

---

¹ Prvo izvješće objavljeno je 2017.; četvrto i posljednje izvješće: COM(2020) 705 od 12. studenoga, dostupno na [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2020\)705&lang=hr](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2020)705&lang=hr).

² Prvo izvješće objavljeno je 2010.; deseto i posljednje izvješće: COM(2020) 236 od 15. lipnja, dostupno na [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2020\)236&lang=hr](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2020)236&lang=hr).

EU-a, te prikazuje kako Komisija surađuje s civilnim društvom. U njemu se izvješćuje i o mjerama izvršenja trgovinskih pravila koja je Komisija poduzela u okviru mehanizma Svjetske trgovinske organizacije (WTO) za rješavanje sporova, u bilateralnim trgovinskim sporazumima i u okviru Uredbe EU-a o trgovinskim preprekama³. Konačno, u Izvješću su navedeni statistički podaci o trgovini i ulaganjima za 37 glavnih trgovinskih sporazuma EU-a 2020. (proizvodi) i 2019. (usluge) te su obuhvaćena važna kretanja do kraja drugog tromjesečja 2021.

Budući da je Sporazum o trgovini i suradnji između EU-a i Ujedinjene Kraljevine stupio na snagu tek 1. svibnja 2021. (privremeno se primjenjuje od 1. siječnja), bit će obuhvaćen izdanjem ovog Izvješća za 2022.

Popratni radni dokument službi Komisije⁴ sadržava dodatne informacije kojima se nadopunjava odjeljak II.2. Izvješća, a one se odnose na svaki od 37 glavnih trgovinskih sporazuma EU-a koji su se primjenjivali u većem dijelu 2020. Radni dokument službi Komisije sadržava i informacije kojima se nadopunjava odjeljak IV.1. Izvješća, ponajprije popis novih zabilježenih prepreka i onih koje su u cijelosti ili djelomično uklonjene 2020.

Područja obuhvaćena zasebnim izvješćivanjem (jednostrani alati)

Sljedeća područja provedbe i izvršenja podliježu zasebnom Komisijinu izvješćivanju:

1. upotreba **instrumenata trgovinske zaštite** kad je riječ o dampinškom ili subvencioniranom uvozu koji šteti industriji Unije ili mjere poduzete za rješavanje problema krivotvorene robe ili drugih povreda prava intelektualnog vlasništva društava iz EU-a u inozemstvu obuhvaćeni su godišnjim „Izvješćem o trgovinskoj zaštiti”⁵ i Komisijinim izmjeničnim dvogodišnjim publikacijama „Izvješće o pravima intelektualnog vlasništva”⁶ i „Komisijin popis za praćenje krivotvorina i piratstva”⁷;
2. Komisijina upotreba **alata politika kontrole izvoza i ulaganja**, ponajprije Uredbe EU-a o „kontroli izvoza robe s dvojnog namjenom”⁸ i „mehanizma EU-a za provjeru

---

³ Uredba (EU) 2015/1843 o utvrđivanju postupaka Unije u području zajedničke trgovinske politike kako bi se osiguralo ostvarivanje prava Unije prema međunarodnim trgovinskim pravilima, posebno onima utvrđenima pod okriljem Svjetske trgovinske organizacije (kodifikacija); *SL L 272, 16.10.2015., str. 1.–13.*

⁴ <https://trade.ec.europa.eu/doclib/html/159786.htm>

⁵ 39. godišnje izvješće Komisije Vijeću i Europskom parlamentu o antidampinškim, antisubvencijskim i zaštitnim mjerama EU-a te o primjeni instrumenata trgovinske zaštite usmjerenih na EU u trećim zemljama 2020.; https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/august/tradoc_159782.PDF.

⁶ Izvješće o zaštiti i izvršenju prava intelektualnog vlasništva u trećim zemljama od 27. travnja 2021.; https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/april/tradoc_159553.pdf.

⁷ Komisijin popis za praćenje krivotvorina i piratstva; Radni dokument službi Komisije (2020) 360 final od 14. prosinca 2020.; https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/december/tradoc_159183.pdf.

⁸ Uredba (EU) 2021/821 od 20. svibnja 2021. o uspostavi režima Unije za kontrolu izvoza, brokeringa, tehničke pomoći, provoza i prijenosa robe s dvojnog namjenom (preinaka), *SL L 206, 11.6.2021., str. 1.* (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0821>) (prethodno Uredba Vijeća (EZ) br. 428/2009 od 5. svibnja 2009. o uspostavljanju režima Zajednice za kontrolu izvoza, prijenosa, brokeringa i provoza robe s dvojnog namjenom, *SL L 134, 29.5.2009., str. 1.* (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32009R0428>)).

izravnih stranih ulaganja⁹, bit će obuhvaćena izvješćima čija se objava očekuje sredinom studenoga 2021. i u kojima će se prvi put dati detaljan pregled kontrola strateških ulaganja i izvoza EU-a. O potonjem se dobrovoljno izvješćuje od 2013. Prema novoj uredbi o kontroli izvoza godišnje izvješćivanje sad je obvezno i primjenjuju se zahtjevi za transparentnost;

3. Naposljetku, informacije o radu te aktivnostima praćenja i izvršenja u okviru općeg sustava povlastica EU-a (OSP) uključene su i u zasebno izvješće koje se objavljuje svake dvije do tri godine. Komisija je 22. rujna 2021. donijela prijedlog za novu Uredbu o OSP-u¹⁰, koja će se primjenjivati od 1. siječnja 2024.

Novi alati uvedeni 2020.

Kao posljedica prioritizacije djelotvorne provedbe i izvršenja Komisija je u drugom dijelu 2020. uvela **novе alate izravno usmjerene na zajednice dionika** kako bi ih uključila u svoje aktivnosti u tom području i poboljšala učinkovitost tih aktivnosti.

- ✓ Komisija je u listopadu 2020., kao odgovor na posebne zahtjeve dionika i Europskog parlamenta, pokrenula novi portal **Access to Markets (A2M)**¹¹, koji pruža lako dostupne i višejezične informacije o tome kako trgovinski sporazumi EU-a funkcioniraju u praksi, uključujući posebne funkcije koje pomažu gospodarskim subjektima u navigaciji njihovim složenijim značajkama. A2M uključuje posebne alate koji pomažu pojedincima i poduzećima svih veličina da što bolje iskoriste trgovinske sporazume EU-a (primjerice, alat za samoprocjenu pravila o podrijetlu, ROSA). Cilj je društvima dodatno olakšati pristup tržištima trećih zemalja.
- ✓ Komisija je u studenome 2020. u okviru Glavne uprave za trgovinu uspostavila **jedinstvenu ulaznu točku**¹² koja uključuje mehanizam za pritužbe koji omogućuje svim dionicima iz EU-a da podnesu pritužbu o mogućoj neusklađenosti trećih zemalja sa svojim međunarodnim trgovinskim obvezama u odnosu na EU. U okviru jedinstvene ulazne točke jednako se tretiraju pritužbe povezane s pristupom tržištu, pritužbe povezane s obvezama u području trgovine i održivog razvoja i pritužbe povezane s općim sustavom povlastica. Tom se novom alatu pristupa putem portala A2M. Niz operativnih smjernica¹³ postupno vodi korisnike kroz informacije koje je potrebno navesti da bi se mogla podnijeti pritužba. Te su smjernice ažurirane na temelju prvih mjeseca rada kako bi postupak podnošenja pritužbi bio jasniji i bolje podržan. Sljedećih dvanaest mjeseci nastaviti će se unapređivanje pokrivenosti i

---

⁹ Uredba (EU) 2019/452 o uspostavi okvira za provjeru izravnih stranih ulaganja u Uniji; *SL L 79I, 21.3.2019.*, str. 1.–14.

¹⁰ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/september/tradoc_159803.pdf

¹¹ <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/hr/home>

¹² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_20_2134

¹³ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/november/tradoc_159074.pdf

funkcija sustava A2M i jedinstvene ulazne točke na temelju kontinuiranih povratnih informacija dionika.

Uvođenje novih alata kojima se dionici mogu izravno koristiti nadovezuje se na mjere provedbe i izvršenja koje su službe Komisije poduzele **po službenoj dužnosti**, tj. na temelju Komisijinih upravnih ovlasti.

U Izvješću se analizira kako su ta poboljšanja zajedno dovela do konkretnih rezultata, koji su se temeljili na:

- **sustavnijoj primjeni institucijskih struktura** uspostavljenih u okviru trgovinskih sporazuma EU-a (osobito mreža odbora i pododbora sporazuma EU-a o povlaštenoj trgovini) kako bi se osigurala djelotvorna provedba obveza trećih zemalja i uklanjanje prepreka pristupu tržištu,
- aktivnoj **mobilizaciji „ekosustava” partnerstva za pristup tržištu** radi sprečavanja i uklanjanja trgovinskih prepreka, uključujući Komisiju, države članice i predstavnička tijela dionika iz EU-a, i to u Bruxellesu i u trećim zemljama (kad je riječ o Komisiji, mobilizacija mreže delegacija Unije i veleposlanstava država članica) kako bi se riješila pitanja neusklađenosti trećih zemalja,
- visokoj razini djelovanja u smislu **korištenja mehanizama za rješavanje sporova** u okviru WTO-a i bilateralnih trgovinskih sporazuma, s pomoću kojih je EU već pokrenuo četiri spora i pobijedio u dva spora, 2020. protiv Ukrajine i početkom 2021. protiv Južne Koreje; te dovršenju dvaju ispitnih postupaka na temelju Uredbe o trgovinskim preprekama,
- neprekidnoj **mobilizaciji predstavnika civilnog društva** u provedbi trgovinskih sporazuma i aranžmana EU-a, posebno obveza u pogledu trgovine i održivog razvoja koje ti sporazumi i aranžmani sadržavaju, među ostalim uz pomoć **domaćih savjetodavnih skupina** i foruma civilnog društva te potpore koja je osigurana za njihovo djelovanje, ali i partnerstava s međunarodnim organizacijama kao što je Međunarodna organizacija rada.

Novi zakonodavni instrumenti uvedeni 2020. i 2021.

Kad je riječ o području izvršenja trgovinskih pravila u širem smislu, EU je od siječnja 2020. **ojačao svoje pravne instrumente povezane s izvršenjem.**

Stupanjem **Uredbe EU-a o provjeri izravnih stranih ulaganja** na snagu 11. listopada 2020. pokrenut je mehanizam za suradnju¹⁴. Izmijenjena **Uredba EU-a o ostvarivanju trgovinskih prava**¹⁵ na snagu je stupila 12. veljače 2021. kako bi pomogla da se prevlada mogući kolaps okvirâ EU-a za rješavanje sporova i proširila područja primjene korektivnih mjera koje

---

¹⁴ Vidjeti bilješku 9.

¹⁵ Uredba (EU) 2021/167 Europskog parlamenta i Vijeća od 10. veljače 2021. o izmjeni Uredbe (EU) br. 654/2014 o ostvarivanju prava Unije na primjenu i provedbu međunarodnih trgovinskih pravila; *SL L 49, 12.2.2021., str. 1.–5.*

proizađu iz trgovinskog spora. Izmijenjena **Uredba EU-a o kontroli izvoza** stupila je na snagu 9. rujna 2021.¹⁶

Upotpunjavanje skupa instrumenata

Konačno, Komisija **nastavlja razvoj ostalih važnih zakonodavnih i drugih instrumenata** radi upotpunjavanja tog skupa instrumenata. Zajedno će ti instrumenti omogućiti EU-u da spremnije reagira na izazove međunarodne trgovine, ponajprije s pomoću 1. sredstava za izvršenje (na temelju Uredbe o ostvarivanju prava i višestranog prijelaznog mehanizma za rješavanje žalbi) obveza dogovorenih u okviru trgovinskih sporazuma, 2. samostalnih zakonodavnih akata/instrumenata za osiguravanje ravnopravnih uvjeta u tradicionalnim područjima trgovine i ulaganja (npr. instrument za inozemne subvencije, moguće donošenje instrumenta za međunarodnu javnu nabavu), 3. samostalnih zakonodavnih akata/instrumenata za osiguravanje zaštite interesa EU-a u gospodarskim područjima koja su uglavnom povezana sa sigurnošću (npr. provjera izravnih stranih ulaganja, kontrole izvoza, instrument za borbu protiv prisile) i 4. alata za podržavanje zelenih i održivih ciljeva EU-a.

Konkretne tekuće inicijative jesu:

- Komisijin **prijedlog o instrumentu za međunarodnu javnu nabavu**, s time da napredak u Vijeću¹⁷ u tom pogledu ukazuje na njegovu finalizaciju u nadolazećim mjesecima,
- prijedlog Komisije o novom pravnom instrumentu za rješavanje **poremećaja unutarnjeg tržišta koji nastanu zbog inozemnih subvencija**¹⁸,
- Komisijin predstojeći prijedlog o novom pravnom instrumentu za suzbijanje **gospodarske prisile** trećih zemalja,
- Komisijin predstojeći prijedlog o novim pravnim instrumentima o **postupanju s dužnom pažnjom i krčenju šuma**,
- pokretanje **preispitivanja akcijskog plana od 15 točaka o trgovini i održivom razvoju**¹⁹ u ljeto 2021.

Ti ojačani alati i Komisijino ponovno usmjeravanje na izvršenje, ali i neprekidno, razmjerno i na pravilima utemeljeno korištenje tradicionalnih trgovinskih instrumenata (antidamping, kompenzacija subvencija) osiguravaju kontinuitet politike.

---

¹⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2021:206:FULL&from=HR>

¹⁷ Vijeće je 2. lipnja 2021. odobrilo mandat za pregovaranje o instrumentu za međunarodnu javnu nabavu s Parlamentom; vidjeti <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9175-2021-INIT/en/pdf>.

¹⁸ Prijedlog uredbe o stranim subvencijama kojima se narušava unutarnje tržište od 5. svibnja 2021.; COM(2021) 223 final; vidjeti <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021PC0223&from=EN>.

¹⁹ Javno savjetovanje o akcijskom planu od 15 točaka o trgovini i održivom razvoju započelo je 27. srpnja i traje do 31. listopada 2021.; https://trade.ec.europa.eu/consultations/index.cfm?consul_id=301.

Budući da Komisija nastavlja s razvojem novih i poboljšanih alata i instrumenata za rješavanje brojnih izazova u provedbi i izvršenju, rad s državama članicama i dionicima (poduzeća, organizacije za promicanje trgovine, socijalni partneri, skupine civilnog društva, nevladine organizacije) postaje sve važniji, kao i suradnja s trećim zemljama koje dijele slične stavove, kako bi se poticalo ispunjavanje preuzetih obveza i osiguralo da alati i instrumenti i dalje donose stvarne rezultate u praksi.

II. Potpuno iskorištavanje mogućnosti koje se pružaju trgovinskim sporazumima EU-a

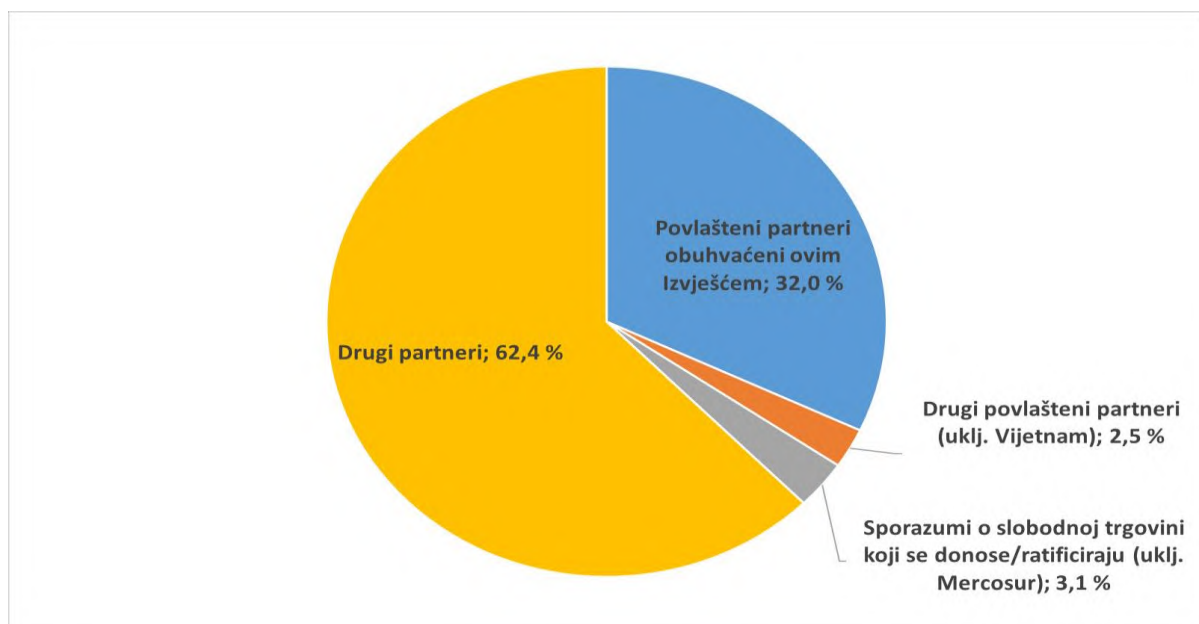
II.1. Trgovanje s povlaštenim partnerima – glavna događanja 2020.

Statistički podaci u ovom pododjeljku o razvoju trgovinskih tokova temelje se na podacima Eurostata na razini EU27 iz ožujka 2021. i obuhvaćaju 37 glavnih sporazuma o povlaštenoj trgovini²⁰ sa 67 partnera, koji su se primjenjivali tijekom cijele 2020. i čine više od 90 % povlaštene trgovine EU-a. Detaljnije informacije o tih 37 glavnih sporazuma o povlaštenoj trgovini navedene su u popratnom radnom dokumentu službi Komisije²¹. Podaci o načinu na koji se povlaštene trgovinske zemlje partnerice i izvoznici iz EU-a koriste carinskim povlasticama zasebno se objavljuju na internetskim stranicama Komisije²² kako bi se povećala transparentnost i potaklo poslovna udruženja i države članice da provedu svoja istraživanja i utvrde što potiče pojedince na trgovanje u okviru trgovinskih sporazuma EU-a. Obrasci korištenja povlasticama utvrđeni su i u redovnim *ex post* evaluacijama sporazuma EU-a i u konkretnim sektorskim aktivnostima²³.

Gotovo trećina trgovine u EU-u 2020. odvijala se u okviru sporazuma o povlaštenoj trgovini...

Vrijednost trgovine sa 67 trgovinskih partnera koji su obuhvaćeni ovim odjeljkom 2020. iznosila je 1 167 milijardi EUR ili 32 % ukupne vanjske trgovine EU-a, odnosno 646 milijardi EUR za izvoz i 521 milijarda EUR za uvoz, što je rezultiralo trgovinskim viškom EU-a od 124 milijarde EUR²⁴.

Slika 1.: Vanjska trgovina EU-a (2020.)

²⁰ Sporazum EU-a s Vijetnamom još nije uključen u kvantitativnu evaluaciju (statistički podaci) u nastavku jer je stupio na snagu tek 1. kolovoza. Sporazum o trgovini i suradnji između Europske unije i Ujedinjene Kraljevine koji je stupio na snagu 1. siječnja 2021. nije obuhvaćen ovim Izvješćem jer se nije primjenjivao 2020.

²¹ <https://trade.ec.europa.eu/doclib/html/159786.htm>

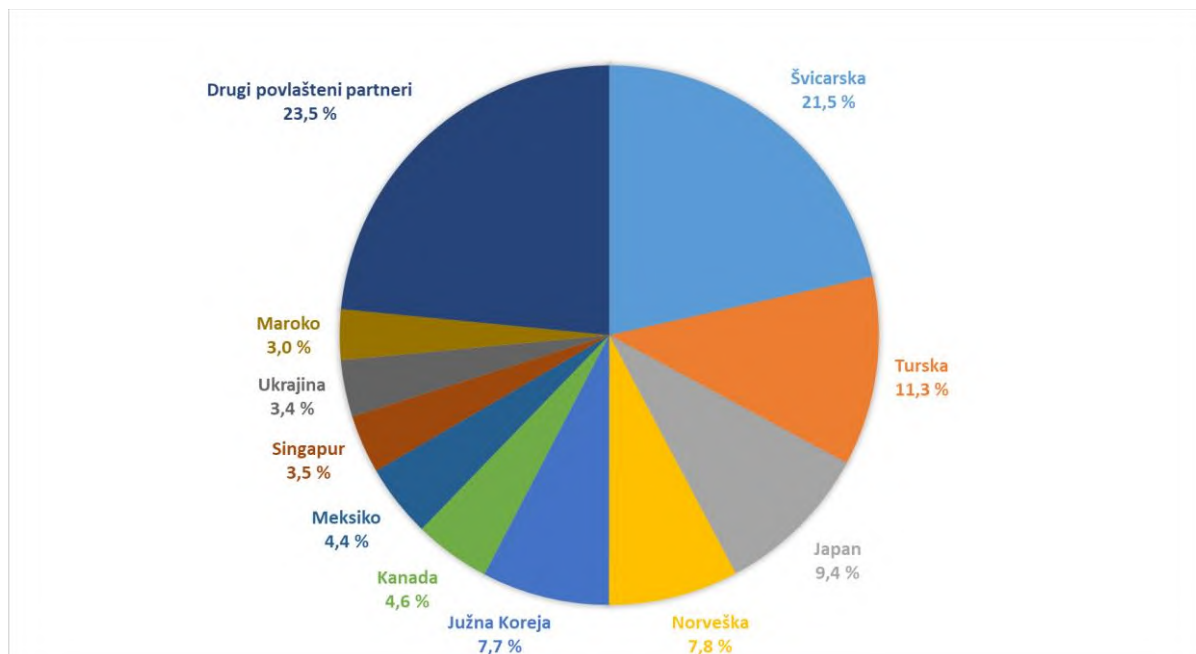
²² <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/>

²³ Primjerice, sastanci radnih skupina za pristup tržištu koji su organizirani 2020. i 2021. na temu tekstila i kože, obuće, guma i medicinskih proizvoda.

²⁴ Vrijednost trgovine sa svih 77 povlaštenih trgovinskih partnera 2020. iznosila je 1 259 milijardi EUR ili 34,5 % ukupne vanjske trgovine EU-a, odnosno 672 milijarde EUR za izvoz i 586 milijardi EUR za uvoz, što je rezultiralo trgovinskim viškom EU-a od 86 milijardi EUR.

Kako je prikazano na slici 2. u nastavku, Švicarska je i dalje najveći povlašteni partner EU-a te čini 21,5 % trgovine EU-a sa 67 trgovinskih partnera koji su obuhvaćeni ovim Izvješćem, a zatim slijede Turska s 11,3 %, Japan s 9,4 %, Norveška sa 7,8 % i Južna Koreja sa 7,7 %. Tih pet partnera zajedno je činilo više od polovine povlaštene trgovine EU-a (57,7 %). Kad je riječ o ukupnoj trgovini, Švicarska je Unijin četvrti najveći partner nakon Kine, SAD-a i Ujedinjene Kraljevine, a Turska, Japan, Norveška i Južna Koreja zauzele su od šestog do devetog mjesta, nakon Rusije i ispred Indije.

Slika 2.: Trgovina robom u EU-u po povlaštenom partneru (2020.)

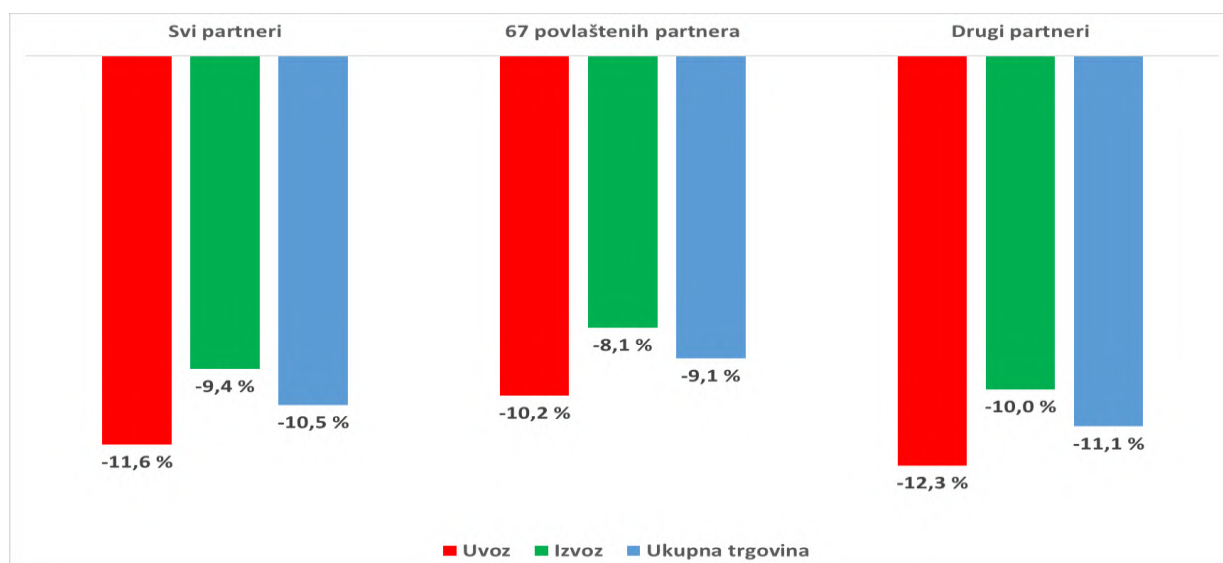

COVID-19 uzrokovao je snažan gospodarski šok, no posljedice za povlaštenu trgovinu bile su nešto blaže

Pandemija bolesti COVID-19 uvelike je utjecala na gospodarstvo te se trgovina sa 67 povlaštenih partnera EU-a smanjila za 9,1 %. Zabilježene su bitne iznimke, kao što je povećanje izvoza kemikalija (uglavnom potaknuto porastom izvoza farmaceutskih proizvoda od 10 % u okviru obuhvaćenih sporazuma). Ukupno je u trgovini industrijskim proizvodima između EU-a i 67 partnera zabilježen višak od 116,8 milijardi EUR, što je porast od 2,1 milijarde EUR u odnosu na 2019.

Kako je prikazano na slici 3. u nastavku, posljedice na povlaštenu trgovinu EU-a nešto su blaže nego na trgovinu EU-a s nepovlaštenim partnerima (−11,1 %) i trgovinu EU-a s ostatkom svijeta (−10,5 %). Isti je trend uočen u povlaštenom izvozu robe, ali je smanjenje manje u odnosu na nepovlaštenu trgovinu za približno dva postotna boda.

Slika 3.: Godišnji rast trgovine po partneru (2019.–2020.)

Trgovina poljoprivredno-prehrambenim proizvodima s povlaštenim partnerima povećavala se dvostruko brže od ukupne trgovine poljoprivredno-prehrambenim proizvodima

Trgovina poljoprivredno-prehrambenim proizvodima s povlaštenim partnerima povećavala se po stopi od 2,2 %, tj. s 8,7 % u 2019., ali dvostruko brže od ukupne trgovine poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (koja se povećavala po stopi od 1 %). Izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u okviru sporazumâ o povlaštenoj trgovini povećao se za 1,8 %, a uvoz za 2,7 %.

Latvijske žitarice stigle su u Japan

Sporazum o gospodarskom partnerstvu između EU-a i Japana pomogao je društvu Dobeles dzirnavnieks, vodećem prerađivaču žitarica u baltičkim državama i najvećem proizvođaču tjestenine u sjevernoj Europi, da se probije na japansko tržište. „Jasan okvir koji je EU uspostavio za izvoz presudan je za širenje našeg poslovanja na nova tržišta. Naš model održive proizvodnje i ostvareni napredak u ekološkoj proizvodnji omogućuju veliki potencijal za rast društva Dobeles dzirnavnieks izvan i unutar EU-a.” (Kristaps Amsils, predsjednik Upravnog odbora, AS Dobeles dzirnavnieks)

Komisijina studija o trgovini poljoprivredno-prehrambenim proizvodima kao potvrda pristupa EU-a

U **Komisijinoj studiji o mogućnostima²⁵ objavljenoj** 26. siječnja 2021. analiziraju se očekivani kumulativni gospodarski učinci koje će tekući i nadolazeći trgovinski pregovori imati na poljoprivredni sektor EU-a do 2030., uključujući konkretne rezultate za neke poljoprivredne proizvode nakon sklapanja 12 trgovinskih sporazuma. U studiji je zaključeno da bi kumulativna provedba 12 sporazuma o slobodnoj trgovini dovela do uravnoteženog povećanja izvoza i uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda EU-a, uz nešto veće povećanje izvoza. U studiji je

²⁵ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/trade/documents/jrc-cumulative-economic-impact-of-trade-agreements-on-eu-agriculture_en.pdf

potvrđeno i da je Unijina metoda osiguravanja poboljšanog pristupa tržištu u obliku carinskih kvota za najosjetljivije proizvode (uglavnom goveđe meso, ovčje meso, meso peradi, šećer i riža) omogućio EU-u da bolje zaštiti povezane sektore.

Komisija je 2020., u skladu s odgovarajućim uredbama, opet pratila uvoz određenih industrijskih proizvoda i poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u EU...

Posebne obveze praćenje (Južna Koreja, partneri iz Latinske Amerike)

*Komisija je u skladu s Uredbom (EU) br. 511/2011²⁶ pratila **južnokorejski uvoz glavnih automobilskih dijelova i elektronike** od najvažnijih dobavljača (izvan EU-a). Korejski uvoz motora i dijelova smanjio se 2020. za 19 %, a uvoz glavnih automobilskih dijelova blago se povećao (+5 %). U isto se vrijeme uvoz vozila iz Koreje u EU smanjio za 16 %.*

*Komisija je pratila i uvoz **svježih banana iz Kolumbije, Ekvadora, Perua i Srednje Amerike** u EU, u skladu s uredbama (EU) br. 19/2013²⁷ i (EU) br. 20/2013²⁸. Kretanje uvoza 2020. nije zahtijevalo poduzimanje daljnjih mjera. Komisija će nastaviti s provedbom redovnih analiza stanja tržišta i proizvođača banana Unije te po potrebi ispitati situaciju u suradnji s državama članicama i dionicima.*

Unatoč padu trgovine uslugama, EU i dalje ima višak u tom području...

Najnoviji dostupni podaci za povlaštenu **trgovinu uslugama** jesu oni za 2019. (prije pandemije bolesti COVID-19). Trgovina uslugama sa 67 partnera koji su obuhvaćeni ovim Izvješćem povećala se za 7,8 %, što je manje od ukupne trgovine uslugama ostvarene izvan EU-a (+10,5 %). Međutim, trgovina uslugama s 19 povlaštenih partnera obuhvaćenih ovim Izvješćem koji su preuzeli obveze u sektoru usluga²⁹ povećala se za 14 %, odnosno više od sveukupne trgovine uslugama EU-a. Povlaštena trgovina uslugama sa svih 67 partnera obuhvaćenih ovim odjeljkom rezultirala je trgovinskim viškom od 90 milijardi EUR, premda je riječ o smanjenju od 7,8 % u usporedbi s 2018. Trgovina uslugama najviše se povećala između Europske unije i njezinih partnera iz AKP-a (40 %) i triju partnera DCFTA-e (Moldova, Gruzija i Ukrajina: 16 %).

²⁶ Uredba (EU) br. 511/2011 (SL L 145, 31.5.2011., str. 19.); <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011R0511>.

²⁷ Uredba (EU) br. 19/2013 (SL L 17, 19.1.2013., str. 1.); <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R0019>.

²⁸ Uredba (EU) br. 20/2013 (SL L 17, 19.1.2013., str. 13.); <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R0020>.

²⁹ Norveška, Ukrajina, Moldova, Gruzija, Čile, Srednja Amerika, andske zemlje, Meksiko, Kanada, Cariforum, Južna Koreja i Japan.

II.2. Promicanje provedbe trgovinskih sporazuma EU-a: primjeri iz četiriju regija (Azija, Sjeverna i Južna Amerika, zemlje susjedstva te afričke, karipske i pacifičke zemlje)³⁰

A. Praćenje obveza u okviru trgovinskih sporazuma EU-a i promicanje novih sporazuma

Za djelotvornu provedbu važno je pratiti što se događa u praksi...

Komisija od samog početka **proaktivno prati pravni okvir koji je relevantan za provedbu** obveza partnerskih zemalja. Komisija u nekim slučajevima raspisuje natječaje za posebne projekte kako bi stekla **precizan uvid u trenutno stanje provedbe partnerske zemlje**, posebno ako se radi o složenijim pitanjima (npr. pitanja nezarinskih mjera i koraci koji iziskuju zakonodavne mjere u partnerskim zemljama). Rad delegacija EU-a ključan je u tom pogledu.

- *Primjer – Sporazum o gospodarskom partnerstvu između EU-a i Japana:* u okviru projekta instrumenta za partnerstvo (instrument potpore za provedbu Sporazuma o gospodarskom partnerstvu između EU-a i Japana) u vrijednosti od milijun eura, pokrenutog 2019., Komisija je preko svojeg tima za trgovinu u delegaciji EU-a u Tokiju mogla pratiti glavne korake koje je Japan poduzeo od prve godine provedbe Sporazuma o gospodarskom partnerstvu između EU-a i Japana. Komisija je u kolovozu 2020. objavila izvješće o napretku koje obuhvaća prvu godinu provedbe Sporazuma o gospodarskom partnerstvu³¹ i koje je suradnju s japanskim partnerima u relevantnim odborima³² usmjerilo na neriješena pitanja, kao što je javna nabava.

Za bolju informiranost korisnika važno je promicati nove sporazume...

- *Primjer – sporazumi o slobodnoj trgovini sa Singapurom i Vijetnamom:* Komisija je 2020. pokrenula dva projekta u okviru instrumenta za političku podršku za dva najnovija sporazuma, sa Singapurom (u vrijednosti od 285 000 EUR) i Vijetnamom (u vrijednosti od 700 000 EUR) radi pružanja potpore delegacijama EU-a u promicanju sporazuma. Kad je riječ o Vijetnamu, to je potaknulo djelovanje kojim se podupire Sporazum o slobodnoj trgovini između EU-a i Vijetnama, ali i jačanje odgovornih lanaca opskrbe, smanjenje plastičnog otpada i poticanje kružnog gospodarstva. Kad je riječ o Singapuru, osim provedbe praćenja projektom se financira organizacija brojnih seminara informiranja o konkretnim aspektima Sporazuma o slobodnoj trgovini između EU-a i Singapura, kao što su carine, olakšavanje trgovine, pravila o podrijetlu, javna nabava i usluge te izrada vodiča za poduzeća.

... a tehnička suradnja često se smatra katalizatorom bolje provedbe od strane trgovinskih partnera EU-a.

Praćenje dopunjuje **tehnička suradnja** stranaka u konkretnim pitanjima, a to se često podupire projektima EU-a.

- Primjer: EU i andske zemlje radili su 2020. na poboljšanju provedbe Sporazuma u okviru, primjerice:

³⁰ Detaljne informacije o pojedinačnim sporazumima u primjeni 2020. mogu se pronaći u radnom dokumentu službi Komisije: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/html/159786.htm>.

³¹ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/november/tradoc_159026.pdf

³² https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/march/tradoc_159469.pdf

- ✓ projektom IP Key za Latinsku Ameriku³³ u području **prava intelektualnog vlasništva**³⁴,
- ✓ projektom usmjerenim na **odgovorno poslovanje u Latinskoj Americi i Karibima**³⁵, koji je proveden u suradnji s Organizacijom za gospodarsku suradnju i razvoj, Međunarodnom organizacijom rada i Uredom Visokog povjerenika za ljudska prava UN-a,
- ✓ seminarima usmjerenima na konkretne probleme u području zdravlja biljaka i životinja.

B. Primjena institucijskog okvira uspostavljenog sporazumima EU-a o slobodnoj trgovini radi stjecanja pristupa tržištu, rješavanja problema i daljnje suradnje

Institucijski okvir uspostavljen trgovinskim sporazumima EU-a važan je za ostvarivanje prioriteta EU-a u provedbi. Više od 200 odbora i radnih skupina, od kojih se većina sastaje jednom godišnje, čine strukturu koja neprekidno provjerava stanje provedbe radi rješavanja problema koji nastanu. Oni okupljaju trgovinske službenike i stručnjake iz službi Komisije i javnih uprava partnerskih zemalja, kao što su carinski službenici nadležni za primjenu propisa ili stručnjaci za zaštitu okoliša ili radna prava. Dnevni redovi i izvješća tih institucijskih tijela objavljeni su na internetskim stranicama Komisije. Zbog pandemije bolesti COVID-19 rad se u 2020. uglavnom obavljao virtualno.

Institucijski okvir pomogao je u stjecanju pristupa tržištu

Ta usmjerenost i okvir rezultirali su 2020. **otvaranjem dodatnih tržišnih mogućnosti** za trgovinu robom i uslugama. Rezultati su zabilježeni ne samo u području tarifnih i netarifnih mjera, već i u području **javne nabave i prava intelektualnog vlasništva**.

- *Sporazum o slobodnoj trgovini između EU-a i Kolumbije*: Zajednički odbor za trgovinu donio je odluku o proširenju područja primjene na temelju Sporazuma na šest novih kolumbijskih agencija na središnjoj razini vlasti.
- *Sporazum o slobodnoj trgovini između EU-a i Koreje i Sporazum o gospodarskom partnerstvu između EU-a i Japana*: na sastancima ministara predmetnih zemalja održanima 2021. postignut je dogovor o proširenju popisa oznaka zemljopisnog podrijetla koje su zaštićene na temelju sporazuma, i to za 43 oznake zemljopisnog podrijetla EU-a i 41 oznaku zemljopisnog podrijetla Koreje na temelju Sporazuma o slobodnoj trgovini između EU-a i Koreje, te o dodavanju po 28 oznaka zemljopisnog podrijetla za EU i za Japan. Zajednički odbor donio je u siječnju 2021. Odluku br. 1 o proširenju popisa oznaka zemljopisnog podrijetla koje su

³³ <https://ipkey.eu/en/latin-america>

³⁴ Dodatne informacije dostupne su u Izvješću o zaštiti i provedbi prava intelektualnog vlasništva u trećim zemljama, str. 15.; https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/april/tradoc_159553.pdf.

³⁵ Odgovorno poslovanje u Latinskoj Americi i Karibima: <https://mneguidelines.oecd.org/rbclac.htm>.

zaštićene na temelju Sporazuma³⁶. Međutim, poteškoće u pristupu obama tržištima i dalje postoje u nekim drugim sektorima³⁷.

Kontakti na ministarskoj razini otvaraju vrata rješenjima

Godišnji ministarski sastanci (zajedničkih) odbora za trgovinu (ili pridruživanje) mogu imati središnju ulogu u **pružanju potrebnog zamaha za iznalaženje rješenja** te pokretanju i usmjeravanju tehničkog rada tijekom godine. Na tim sastancima zajedničkih odbora stranke često donose odluke o važnim pitanjima provedbe i mogu dogovoriti iterativne korake za njihovo rješavanje. Nastavno na taj pristup Komisija sve više nastoji uvesti sastanke zajedničkih odbora o pregledu stanja sredinom razdoblja radi praćenja ostvarenog napretka.

- *Primjer – Koreja:* na sastanku Zajedničkog odbora za trgovinu održanog 2021. supredsjedatelji su donijeli i potpisali administrativnu izmjenу priloga o automobilskom sektoru koja odražava tehnički napredak i regulatorni razvoj tog sektora. Na istom su sastanku utvrđeni i daljnji koraci u pogledu praćenja preostalih pitanja nakon nalaza povjerenstva u bilateralnom radnom sporu (vidjeti odjeljak V. u nastavku).

Pravodobne informacije o nacrtima mjera isto su tako Komisiji pomogle predvidjeti probleme

Institucijski okvir uspostavljen trgovinskim sporazumima EU-a olakšava brzu i djelotvornu interakciju kad je riječ o svim pitanjima provedbe. To često daje najbolje rezultate u fazi u kojoj su mjere tek u nacrtu ili još nisu na snazi.

Taj je rad 2020. polučio **iznimne rezultate u izbjegavanju ili uklanjanju prepreka trgovini**.

- *Primjer – Jordan:* EU je u bilateralnim raspravama s Jordanom u okviru Sporazuma o pridruživanju između EU-a i Jordana izrazio ozbiljnu zabrinutost zbog planirane mjere uvođenja „naknade za usluge” od 5 % za carinsku obradu robe uvezene iz EU-a te je, uzimajući u obzir proračunske izazove Jordana, izrazio spremnost da pruži potporu makroekonomskoj stabilnosti zemlje putem svojeg instrumenta makrofinancijske pomoći. Nakon tih rasprava mjera je stavljena na čekanje.
- *Primjer – Egipat:* nakon konstruktivnih rasprava između stranaka Odbora za sanitarne i fitosanitarne mjere (zdravlje životinja i biljaka) Egipat je objavio novi standard za sir Feta, kojim se uklanja upućivanje na razinu kvasca iz ranije verzije³⁸. U drugom je slučaju brza suradnja država članica koje su podijelile informacije s delegacijom EU-a omogućila Komisiji da izbjegne količinska ograničenja uvoza sjemenskog krumpira iz EU-a u Egipat.

---

³⁶ Odluka br. 1/2021 Zajedničkog odbora u okviru Sporazuma o gospodarskom partnerstvu između Europske unije i Japana od 25. siječnja 2021. o izmjenama Priloga 14.-A i Priloga 14.-B o oznakama zemljopisnog podrijetla [2021/109]; C/2021/82, SL L 35, 1.2.2021., str. 31. (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:22021D0109>)

³⁷ Vidjeti dodatne pojedinosti u radnom dokumentu službi Komisije: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/html/159786.htm>

³⁸ Posljednjih su godina pošiljke sira Feta u Egipat odbijene zbog količine kvasca koja je nadilazila vrijednosti egipatskih standarda. Međutim, visoka razina kvasca prirodno je svojstvo sira Feta i nema nepovoljan učinak na ljudsko zdravlje.

Znatno je teže poništiti zakone i propise koji su već na snazi, ali rad institucijskih tijela 2020. donio je rezultate...

Trgovinske prepreke mnogo je teže ukloniti nakon što se materijaliziraju. Obično se **razmatraju u raspravama s partnerskom zemljom u okviru struktura predviđenih sporazumima, kao što su odbori i pododbori za trgovinu**, počevši od stručne razine rasprave (ponekad se potkrjepljuju raspravama na političkoj razini i u odgovarajućim odborima WTO-a). Brojne partnerske zemlje uskladile su 2020. svoja zakonodavstva ili prakse s trgovinskim sporazumima.

Primjeri uključuju:

- *Trgovinski sporazum između EU-a i Kanade/vinska industrija*: nakon rasprava Odbora za vina i jaka alkoholna pića Kanada se obvezala da će do sredine 2022. ukloniti savezne trošarine kojima se diskriminira uvoz iz EU-a, a Ontario i Nova Škotska da će ukloniti diskriminirajuće mjere na vina do sredine 2023., odnosno sredine 2024. Unatoč preostalim preprekama Kanada je 2020. postala četvrto najveće izvozno tržište EU-a za vina;
- *Sporazum o slobodnoj trgovini između EU-a i Srednje Amerike/zračni prijevoz*: *Sporazum o slobodnoj trgovini između EU-a i Srednje Amerike/zračni prijevoz*: nakon koordiniranih intervencija Komisije i država članica koje su poduprla i društva na terenu Panamsko tijelo za civilno zrakoplovstvo pristalo je ukinuti lokalna ograničenja vlasništva te je društvu KLM izdana trajna licencija za pružanje zemaljskih usluga i usluga održavanja zrakoplova. Prije su ta ograničenja vlasništva koje je Panama nametnula u suprotnosti sa Sporazumom o slobodnoj trgovini između EU-a i Srednje Amerike sprečavala KLM, zračnog prijevoznika iz EU-a, u pružanju tih usluga. To ograničenje utjecalo je i na druge zračne prijevoznike iz EU-a jer je KLM bio jedini pružatelj usluga održavanja zrakoplova koji posjeduje licenciju Agencije Europske unije za sigurnost zračnog prometa (EASA) u Panami.

... Komisija je spremna na bilateralno rješavanje sporova ako se prepreke ne mogu ukloniti na drugi način

Ako se ne može pronaći rješenje, Komisija je spremna pokrenuti **bilateralno rješavanje sporova** na temelju postupaka utvrđenih u 31 od 37 sporazuma EU-a o povlaštenoj trgovini koji su obuhvaćeni ovim Izvješćem, a takav način rješavanja sporova omogućuje poduzimanje protumjera u slučaju neusklađenosti. Dodatne informacije o bilateralnim sporovima 2020. dostupne su u odjeljku V.

Provedba nije samo pitanje prepreka: sporazumima EU-a 2020. podupiralo se dodatno otvaranje tržišta i šira suradnja...

Institucijskim okvirom trgovinskih sporazuma EU-a utvrđuju se i smjernice za **nastavak suradnje s trgovinskim partnerima u pitanjima povezanim s trgovinom, kao što su regulatorna pitanja**.

Primjer: regulatorna suradnja EU-a i Japana u okviru Odbora za regulatornu suradnju Sporazuma o gospodarskom partnerstvu.

- Japan i EU priznali su u svojim domaćim propisima brojne prakse proizvodnje vina koje primjenjuju proizvođači druge stranke, uključujući dodatke i enzime, radi olakšavanja trgovine u tom sektoru.
- Japan i EU uskladili su svoje tehničke propise za automobile s obzirom na četiri dodatna tehnička aspekta nakon uspješnog završetka rada na provedbi četiriju pravilnika Gospodarske

komisije Ujedinjenih naroda za Europu (UNECE). Regulatorna usklađenost postignuta je izmjenom Sporazuma o gospodarskom partnerstvu, odnosno ažuriranjem popisa pravilnika UNECE-a o motornim vozilima koje primjenjuju obje strane.

Trgovinski sporazumi EU-a mogu ponuditi i **platformu za suradnju koja nadilazi područje trgovine**.

Primjer: regulatorna suradnja EU-a i Kanade u okviru CETA-e u području sigurnosti potrošača i farmaceutskih proizvoda.

- Komisija i Kanada (Ministarstvo zdravstva Kanade) surađuju kad je riječ o sigurnosti potrošača, provode administrativni sporazum potpisan 2018., udružuju snage u povlačenju proizvoda (primjerice, povlačenja igračaka u prosincu 2020.) i koordiniranim nadzornim aktivnostima, npr. u pogledu teških metala u dječjem nakitu koji se prodaje na internetu.
- Zbog bilateralne suradnje njihovih relevantnih tijela EU i Kanada odlučili su međusobno priznati rezultate inspeksijskih pregleda dobrih proizvođačkih praksi koje su proveli inspektori EU-a ili Kanade u objektima koji se nalaze u trećim zemljama, u skladu s Protokolom CETA-e o uzajamnom priznavanju programa usklađivanja i izvršenja u pogledu dobre proizvođačke prakse za farmaceutske proizvode.

Trgovinski sporazumi EU-a, posebno oni regionalni kao što su sporazumi o gospodarskom partnerstvu s afričkim, karipskim i pacifičkim zemljama, isto tako pružaju **čvrstu osnovu za pokretanje dijaloga s više dionika** radi rješavanja problema međunarodne i regionalne trgovine, kao što su održivi lanci vrijednosti ili rad djece.

Primjer: EU je na temelju sporazumâ o gospodarskom partnerstvu s afričkim, karipskim i pacifičkim partnerima pokrenuo dijalog s više dionika o radu djece u okviru inicijative za održivi kakao.

- Sporazumi o gospodarskom partnerstvu s Ganom i Côte d'Ivoire: u okviru inicijative za održivi kakao, koju je Komisija pokrenula u rujnu 2020., Gana i Côte d'Ivoire pridružili su se dijalogu s više dionika EU-a o održivoj proizvodnji/lancu vrijednosti kakaa i vode slične dijaloge na terenu, a Kamerun se 2021. pridružio kao promatrač. Dijalogom s više dionika nastoji se ostvariti napredak u iskorjenjivanju rada djece i trgovine djecom u lancima opskrbe kakaa, ojačati zaštita i obnova šuma u regijama u kojima se proizvodi kakao i osigurati uzgajivačima kakaa prihod dostatan za život. Dijalog o kakau okuplja ključne dionike EU-a, uključujući predstavnike država članica, Europskog parlamenta, industrije i organizacija civilnog društva.

Iako je 2020. pandemija bolesti COVID-19 imala velik negativan utjecaj na trgovinu, sporazumi EU-a o slobodnoj trgovini i dalje su olakšavali trgovinu i ulaganja...

EU je trenutačno najveći trgovinski partner 74 zemlje u svijetu, među ostalim u Aziji, Africi, SAD-u, na zapadnom Balkanu i u susjedstvu EU-a. Trgovinski sporazumi i dalje su 2020. olakšavali trgovinu između EU-a i njegovih partnera i jačali položaj EU-a kao ulagača iako je pandemija bolesti COVID-19 uzrokovala brojne poremećaje lanca opskrbe, smanjenje potražnje i znatan pad ukupne i povlaštene trgovine.

... ali i dalje postoje problemi s nekima od najstarijih i najvećih povlaštenih trgovinskih partnera EU-a, kao što su Švicarska, Turska i Norveška...

I dalje postoje problemi u odnosu EU-a s nekima od njegovih najstarijih i najvećih povlaštenih partnera, koji se temelje na starim sporazumima ograničenijeg područja primjene.

- Kad je riječ o **Švicarskoj**, prvom povlaštenom partneru EU-a (četvrti najveći u ukupnoj trgovini i treći najveći u trgovini uslugama), 2020. nije postignut nikakav napredak u ratifikaciji okvirnog institucijskog sporazuma o kojem su se pregovori vodili 2018. Savezno vijeće odlučilo je prekinuti pregovore o okvirnom institucijskom sporazumu. Potrebno ih je ponovno pokrenuti kako bi se iskoristio potencijal daljnje bilateralne trgovine.
- Kad je riječ o **Turskoj**, drugom najvećem povlaštenom trgovinskom partneru EU-a, pregovori o modernizaciji carinske unije mogu započeti tek nakon što Vijeće donese povezane pregovaračke smjernice. Kršeći sporazum o carinskoj uniji Turska održava prepreke trgovini, posebno znatnim povećanjem dodatnih carina koje nameće izvan okvira Zajedničke carinske tarife. Druga problematična pitanja uključivala su zahtjeve za potvrde o podrijetlu za robu iz EU-a. Nakon izmjene Turskog carinskog zakonika u siječnju 2021. s Turskom su uspostavljeni brojni kontakti na visokoj razini i održani tehnički sastanci, nakon čega je ona obavijestila EU da je poslala upute svim turskim carinskim upravama i održala informativne sastanke s gospodarskim subjektima kako bi se razjasnila situacija. I dalje postoji zabrinutost zbog zahtjeva u pogledu lokalizacije u farmaceutskom sektoru koje Turska primjenjuje. Nediskriminirajuća provedba Dodatnog protokola uz Sporazum o pridruživanju u odnosu na sve države članice, uključujući Republiku Cipar, i dalje je ključan zahtjev EU-a.
- Kad je riječ o **Norveškoj**, četvrtom najvećem povlaštenom partneru EU-a, nije postignut nikakav napredak s obzirom na zahtjev Komisije za reviziju trgovinskog režima za prerađene poljoprivredne proizvode. Međutim, iako se izvoz prerađenih poljoprivrednih proizvoda EU-a povećao, ne doseže svoj puni potencijal zbog visokih carina. Pregovori o oznakama zemljopisnog podrijetla ostaju obustavljeni. Potreban je angažman i u pogledu prerađenih poljoprivrednih proizvoda i u pogledu oznaka zemljopisnog podrijetla.

C. Usmjerenost na trgovinu i održivi razvoj

Održivi razvoj zadržao se 2020. u središtu pozornosti jer je pokrenuta rana revizija akcijskog plana od 15 točaka...

Provedba i izvršenje poglavlja o **trgovini i održivom razvoju** prioritet je trgovinske politike EU-a. **Aksijski plan od 15 točaka o trgovini i održivom razvoju** objavljen u veljači 2018.³⁹ služio je kao vodič za dodatno poboljšanje provedbe i izvršenja poglavlja o trgovini i održivom razvoju u trgovinskim sporazumima EU-a jer je osiguravao dosljedan okvir i strategiju. U tom planu, koji se trenutačno revidira zbog razvoja u trgovinskoj politici i potrebnog odgovora na pandemiju bolesti COVID-19, navedene su mjere za četiri glavna područja: unapređenje suradnje Komisije s državama članicama i Europskim parlamentom, olakšavanje nadzorne i savjetodavne uloge civilnog društva u odnosu na stranke sporazuma, postizanje rezultata i povećanje transparentnosti i komunikacije.

... i prvi spor u okviru Sporazuma o slobodnoj trgovini između EU-a i Koreje

Spor o trgovini i održivom razvoju u okviru Sporazuma o slobodnoj trgovini između EU-a i Koreje bio je prvi postupak bilateralnog rješavanja spora koji je pokrenuo EU i prvi koji se odnosio na odredbe o trgovini i održivom razvoju. Pokrenut je krajem 2018.⁴⁰ jer je EU sumnjao da se Koreja ne pridržava načela povezanih s određenim temeljnim radnim pravima i da neće ratificirati četiri temeljne konvencije Međunarodne organizacije rada, kako je utvrđeno u tom trgovinskom sporazumu. Odluka stručnog povjerenstva izdana je 20. siječnja 2021. i njome je utvrđeno da Koreja nije ispunjavala svoje obveze. Spor s Korejom dobro prikazuje važnost **odlučne primjene alata za izvršenje**, predviđenih u poglavljima o trgovini i održivom razvoju, kad je to potrebno.

---

³⁹ Vidjeti neslužbeni dokument službi Komisije: Povratne informacije i daljnji koraci za poboljšanje primjene i izvršenja poglavlja o trgovini i održivom razvoju u sporazumima EU-a o slobodnoj trgovini od 26. veljače 2018.; http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/february/tradoc_156618.pdf.

⁴⁰ Detaljnije informacije o sporu dostupne su u odjeljku V.

Postupak rješavanja spora protiv Južne Koreje

Povjerenstvo je razjasnilo sljedeće: 1. usklađenost s temeljnim radnim načelima sadržanima u konvencijama Međunarodne organizacije rada bila je obveza članova Međunarodne organizacije rada i stranaka trgovinskog sporazuma, čak i ako konvencije nisu ratificirane, 2. postojala je stalna obveza kontinuiranog ulaganja truda u ratifikaciju temeljnih konvencija Međunarodne organizacije rada koja je bila obvezujuća za stranke (stoga je Koreja i dalje obvezna to učiniti), a kontinuirano ulaganje truda u ratifikaciju podrazumijeva stvaran trud za postizanje ratifikacije, a ne samo prazne riječi te 3. nije trebalo dokazati da kršenje predmetnih poglavlja utječe na trgovinu.

Razvoj događanja u Koreji otkad je povjerenstvo pokazalo da poglavlja o trgovini i održivom razvoju mogu doprinijeti **stvarnim promjenama na terenu**: 1. u prosincu 2020., i prije izdavanja izvješća povjerenstva, Narodna skupština Koreje donijela je niz zakonodavnih izmjena Korejskog zakona o prilagodbi sindikata i radnih odnosa, kojima se on nastoji uskladiti s načelom slobode udruživanja. 2. Narodna skupština dovršila je 26. veljače 2021. ratifikaciju triju od četiri preostale temeljne konvencije Međunarodne organizacije rada (br. 87 o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje, br. 98 o pravu na organiziranje i kolektivno pregovaranje i br. 29 o prisilnom radu). 3. Primjenom institucijskih struktura u okviru sporazuma o slobodnoj trgovini Odbor za trgovinu i održivi razvoj i Odbor za trgovinu dogovorili su u travnju 2021. postupak praćenja provedbe preporuka iz izvješća stručnog povjerenstva koji će uključivati zajedničko ispitivanje promjena zakona o sindikatima i koraka poduzetih radi ratifikacije preostale konvencije Međunarodne organizacije rada br. 105 o zabrani prisilnog rada.

Važno je pažljivo praćenje poglavlja o trgovini i održivom razvoju u trgovinskim sporazumima EU-a...

Unatoč pandemiji bolesti COVID-19 **svi odbori za trgovinu i održivi razvoj** osim onog vijetnamskog **sastali su se prema planu 2020.** i u prva dva tromjesečja 2021., uključujući prvi sastanak Odbora za trgovinu i održivi razvoj osnovanog u okviru **sporazuma o slobodnoj trgovini između EU-a i Singapura**. Domaće savjetodavne skupine trgovinskih partnera iz Sporazuma o slobodnoj trgovini između EU-a i Singapura i foruma civilnog društva isto su tako održale virtualne sastanke, što je omogućilo sudjelovanje i očitovanje većeg broja organizacija civilnog društva.

... i dalje je izrazito važno da trgovinski partneri EU-a ratificiraju konvencije Međunarodne organizacije rada

Glavni prioritet za angažman EU-a u području trgovine i održivog razvoja s nekoliko partnera u sporazumima o slobodnoj trgovini bila je **ratifikacija temeljnih konvencija Međunarodne organizacije rada i provedba obveza u području rada**. Najistaknutiji primjer bio je postupak rješavanja spora s **Korejom**, kako je prethodno navedeno. Treba spomenuti i kontinuirani angažman s **Vijetnamom** jer ističe prostor za napredak koji je omogućen postupkom ratifikacije te posebnu ulogu Europskog parlamenta u toj fazi. Vijetnam je 2020. nastavio raditi na zakonodavstvu kako bi se omogućila provedba njegova novog Zakonika o radu, koji je na snagu stupio 1. siječnja 2021. (nakon donošenja 20. studenoga 2019.). EU je nastavio podupirati taj proces kroz suradnju s Međunarodnom organizacijom rada i bliskom interakcijom s vijetnamskim tijelima. Neovisno o tome, s obzirom na to da nema provedbenih propisa, u Vijetnamu još nije moguće osnivanje slobodnih sindikata.

Komisija je ponovno blisko surađivala s Međunarodnom organizacijom rada...

Komisija je u suradnji s Međunarodnom organizacijom rada **Gruziji** pružala tehničku pomoć kako bi je podržala u donošenju novog Zakonika o radu u rujnu 2020. To je rezultiralo boljom usklađenošću s međunarodnim normama i relevantnim zakonodavstvom Unije te novim zakonom o inspekcijama rada. Suradnja s Međunarodnom organizacijom rada omogućila je Komisiji i da pruži tehničku pomoć za promicanje radnih prava u ruralnim područjima **Kolumbije**, zahvaljujući projektu za jačanje inspekcije rada. Omogućila je i organizaciju radionice o inspekciji rada u **Peruu** u veljači 2020. Isto tako, EU je 2020. pružao tehničku pomoć radi poboljšanja inspekcije rada u poljoprivrednom sektoru **Ekvadora** (provedba se očekuje 2021.).

Provedba obveza okolišne održivosti sve je važnija tema

Komisija je u području **okoliša** nastavila blisku suradnjom s **Vijetnamom** u pogledu provedbe zakonodavstva, upravljanja i trgovine u području šumarstva. Dobrovoljni sporazum o partnerstvu između EU-a i Vijetnama stupio je na snagu u lipnju 2019., a Vijetnam je nastavio raditi na propisima koji su potrebni za provedbu sustava osiguranja zakonitosti drvne sirovine. Bliska suradnja nastavila se i s **Ukrajinom** u pogledu reforme ukrajinskog šumarskog sektora, a usmjerena je na sječu i prodaju drva te posebno na korake poduzete protiv nezakonito posječene drvne sirovine.

U okviru revizije akcijskog plana od 15 točaka o trgovini i održivom razvoju razmatraju se mogućnosti jačanja provedbe i izvršenja...

Revizija **akcijskog plana od 15 točaka** Europske komisije iz veljače 2018. pokrenuta je 2021. (financirano sredstvima za 2023.) i uključuje šire javno savjetovanje te komparativnu studiju o provedbi i izvršenju odredaba o trgovini i održivom razvoju u trgovinskim sporazumima EU-a. Općenito, preispitivanje odredaba o trgovini i održivom razvoju obuhvaćat će sve relevantne aspekte provedbe i izvršenja odredaba o trgovini i održivom razvoju, uključujući opseg obveza, mehanizme praćenja, mogućnost sankcija zbog neusklađenosti, klauzulu o „ključnim elementima” te institucionalni ustroj i potrebna sredstva.

Komisija se u provedbi odredaba o trgovini i održivom razvoju u trgovinskim sporazumima EU-a oslanja na savjete domaćih savjetodavnih skupina EU-a koje joj pomažu da se poveže s civilnim društvom u Uniji i partnerskim zemljama.

U 12 trgovinskih sporazuma EU-a⁴¹ predviđeno je sudjelovanje **civilnog društva** u savjetovanju o praćenju i provedbi njihovih poglavlja o trgovini i održivom razvoju, posebno osnivanjem **domaćih savjetodavnih skupina** bilo koje strane. Članovi domaćih savjetodavnih skupina EU-a uključuju kombinaciju predstavnika dionika na razini EU-a i manjih organizacija koje se bave konkretnim temama; većina članova odabire se poslije javnog poziva za iskaz interesa, a druge imenuje Europski gospodarski i socijalni odbor, koji osigurava i tajništvo domaćih savjetodavnih skupina EU-a. Komisija podupire rad domaćih savjetodavnih skupina i u EU-u i u partnerskim zemljama u okviru projekta instrumenta za partnerstvo i zajedničkog rada osoblja Komisije u sjedištu i timova za trgovinu u delegacijama EU-a.

---

⁴¹ Ovim je Izvješćem obuhvaćeno 11 takvih sporazuma, a dvanaesti sporazum, odnosno Sporazum o trgovini i suradnji između Europske unije i Ujedinjene Kraljevine, još nije obuhvaćen jer se primjenjuje tek od 1. siječnja 2021.

Primjeri aktivnosti domaćih savjetodavnih skupina EU-a koje su relevantne za provedbu poglavlja o trgovini i održivom razvoju

Spor s Južnom Korejom o radnim pravima: pružajući Komisiji potporu u naporima EU-a da osigura usklađenost Južne Koreje s obvezama u području rada u okviru Sporazuma o slobodnoj trgovini između EU-a i Južne Koreje, članovi domaće savjetodavne skupine EU-a upozorili su Komisiju na informacije o potencijalno problematičnim elementima u korejskom pravnom okviru i na prakse povezane s temeljnim načelima Međunarodne organizacije rada i ratifikacijom temeljnih konvencija Međunarodne organizacije rada. Domaća savjetodavna skupina EU-a ima aktivnu ulogu u praćenju usklađenosti s izvješćem povjerenstva za trgovinu i održivi razvoj.

Pitanja ljudskih prava u andskim zemljama: na dvama sastancima s Komisijom održanima 2020. domaća savjetodavna skupina EU-a izvijestila je o nasilju nad čelnicima sindikata i aktivistima za zaštitu okoliša u Kolumbiji, stanju sektora banana u Ekvadoru, praćenju pitanja rada i okoliša u Peruu te socioekonomskom učinku bolesti COVID-19 na EU i andske partnere. Komisija je te informacije iskoristila u raspravi s trgovinskim partnerima na sastancima Odbora za trgovinu i održivi razvoj.

Pokazalo se da je nekim trgovinskim partnerima EU-a teško uspostaviti strukturirani dijalog s civilnim društvom, i to onima koji nisu aktivno surađivali s civilnim društvom u svojoj zemlji. Delegacije EU-a potiču se na to da se obrate zemljama domaćinima jer one uspostavljaju strukture te da ponude savjetovanje i podršku, prema potrebi, kao što je prikazano u sljedećem primjeru.

- Sporazum o slobodnoj trgovini između EU-a i Vijetnama: Komisija je putem svojeg tima za trgovinu u delegaciji EU-a u Hanoiju aktivno pružala podršku osnivanju Domaće savjetodavne skupine za Vijetnam nakon stupanja na snagu Sporazuma o slobodnoj trgovini. Ta se podrška uglavnom pružala u okviru projekta kojim se promiče sudjelovanje socijalnih partnera (poslovne i radničke organizacije) i civilnog društva (nevladine organizacije). To su pozitivno ocijenili i lokalno civilno društvo i vijetnamska uprava, s obzirom na ograničeno iskustvo neovisnih organizacija civilnog društva u Vijetnamu.

D. Analiza učinaka trgovinskih sporazuma (*ex post*) radi poboljšanja provedbe

Učenje na temelju stvarnog utjecaja postojećih sporazuma pomaže u poboljšanju buduće provedbe...

Kako bi provjerila jesu li ostvareni očekivani rezultati, Komisija **evaluira utjecaj svojih sporazuma tijekom vremena**, i to obično prvi put nakon pet godina provedbe. U 2020. dovršene su dvije *ex post* evaluacije, kojima su obuhvaćeni Sporazum o gospodarskom partnerstvu s **CARIFORUM-om** (njegova druga evaluacija nakon deset godina od stupanja na snagu) i sporazumi o slobodnoj trgovini sa **šest mediteranskih zemalja**⁴². Objavljene su u siječnju, odnosno ožujku 2021. Obje evaluacije upućuju na glavna otvorena pitanja i na elemente na koje bi se provedba trebala usmjeriti te ukazuju na najčešće probleme u tim regijama.

Primjerice, kad je riječ o **Sporazumu o gospodarskom partnerstvu između EU-a i CARIFORUM-a**, zabrinutost i dalje izazivaju manjak administrativnih kapaciteta tijela/agencija, nedostatna informiranost poduzeća o sporazumu te nedovoljno poštovanje obveza u pogledu transparentnosti.

⁴² Ta evaluacija obuhvaća Alžir, Egipat, Jordan, Libanon, Maroko i Tunis; <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/fab9bddd-9106-11eb-b85c-01aa75ed71a1>.

Međutim, uzimajući u obzir dimenziju razvoja Sporazuma o gospodarskom partnerstvu, njegova uspješna provedba u 14 zemalja CARIFORUM-a uvelike ovisi o relevantnim financijskim sredstvima za razvojnu suradnju. Novi program partnerstva u okviru Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa višegodišnjeg financijskog okvira za razdoblje 2021.–2027. otvara mogućnosti za takvu prilagođenu pomoć u utvrđenim problemima povezanim s trgovinom. U evaluaciji su utvrđena i područja u kojima je EU trebao poduzeti više, posebno u pogledu većeg angažmana država članica, poboljšanja komunikacije i pružanja podrške kad je riječ o poveznicama i platformama među poduzećima.

Kad je riječ o **šest euromediterranskih sporazuma o pridruživanju**, studija upućuje na potrebu za dodatnim smanjenjem necarinskih mjera, kao što su neautomatske uvozne dozvole ili neprijavljeni tehnički propisi, koji uzrokuju nepredvidljivost i narušavaju lokalno poslovanje. Nadalje, u studiji se preporučuje pojednostavnjenje administrativnih postupaka, primjena međunarodno priznatih normi i izbjegavanje nepotrebnog dvostrukog ocjenjivanja sukladnosti. Poboljšanje poslovnog okruženja trebalo bi biti popraćeno boljom podrškom EU-a i suradnjom u politikama kojima se poboljšavaju konkurentnost i vještine te uklanjaju logistička ograničenja. Na utvrđenim ciljevima temeljit će se postupak provedbe sporazuma o slobodnoj trgovini te bi oni mogli poslužiti EU-u kao smjernice u promišljanju pomoći za trgovinu EU-a u razdoblju 2021.–2027.

III. Podupiranje malih i srednjih poduzeća u iskorištavanju trgovinskih sporazuma

Mala i srednja poduzeća i obiteljska poduzeća čine približno 99 % svih društava u Uniji i polovinu europskog BDP-a

Globalna tržišta i dalje su važan izvor rasta za mala i srednja poduzeća, koja čine trećinu ukupnog izvoza EU-a i pružaju više od 13 milijuna radnih mjesta u EU-u⁴³. Komisija je u 2020. poduzela dodatne napore kako bi pomogla malim i srednjim poduzećima da što bolje iskoriste trgovinska pravila i sporazume te kako bi im olakšala da prijave sumnje u pridržavanje trgovinskih sporazuma i pravila.

Nedostatak informacija i manjak znanja i iskustva mogu sami po sebi činiti prepreku trgovini i ulaganjima, što posebno opterećuje manja poduzeća. Prvo, trgovinski sporazumi nisu korisni ako potencijalni korisnici nisu s njima upoznati i ne razumiju kako iskoristiti prednosti u konkretnom slučaju. Čak i ako mala i srednja poduzeća ne izvoze izravno, trgovinski sporazumi mogu im biti korisni zbog svoje uloge u globalnim lancima opskrbe. Drugo, čak i ako su poduzeća upoznata s pravilima WTO-a i sporazumima EU-a o povlaštenoj trgovini, njihove se prednosti neće automatski materijalizirati. Stoga, iako je promicanje trgovine u nadležnosti država članica, poslovnih udruženja ili tijela za promicanje trgovine, Komisija je 2020. nastavila podržavati njihove aktivnosti, među ostalim smjernicama, informiranjem (uključujući u delegacijama EU-a u partnerskim zemljama), posebnim interaktivnim internetskim alatima ili službama za korisnike i centrima koji odgovaraju na potrebe malih i srednjih poduzeća.

---

⁴³ Obavijest glavnog ekonomista Glavne uprave za trgovinu iz svibnja 2020.: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158778.pdf.

Trgovinski sporazumi sa zemljama u razvoju nude mogućnosti pristupa tržištu koje lokalna mala i srednja poduzeća žele iskoristiti te pružaju poticaje za reformu na koju se može nastaviti razvojna suradnja. Sporazumi o gospodarskom partnerstvu s afričkim, karipskim i pacifičkim zemljama, primjerice, imaju snažnu dimenziju razvoja: njihova uspješna provedba ovisi o uklanjanju unutarnjih ograničenja tih zemalja u trgovanju s pomoću strategije o pomoći za trgovinu. Radni dokument službi Komisije priložen ovom Izvješću uključuje primjere kako rad delegacija EU-a rješava prepreke trgovini putem pomoći za trgovinu. Izvješće o napretku strategije EU-a o pomoći za trgovinu iz 2020. sadržava dodatne informacije o podršci koju Komisija i države članice pružaju malim i srednjim poduzećima u zemljama u razvoju kako bi što bolje iskoristila trgovinske sporazume EU-a.⁴⁴

A. Access2Markets i alat za samoprocjenu pravila o podrijetlu (ROSA)

Portal Access2Markets pokrenut je 2020. kao besplatan izvor informacija o trgovini na jednom mjestu...

Komisijin novi portal za uvoz i izvoz **Access2Markets**⁴⁵ pokrenut u listopadu 2020. i njegov integrirani **alat za samoprocjenu pravila o podrijetlu (ROSA)** osiguravaju mnoštvo besplatnih, pretraživih, višjezičnih i ažuriranih informacija. On obuhvaća 122 izvozna tržišta izvan EU-a i 190 tržišta s kojih se uvozi. Poduzeća mogu pretraživati informacije o carinama, porezima, kvotama, uvoznim formalnostima i postupcima za svoj uvoz i izvoz te uspoređivati pravila o podrijetlu svih trgovinskih sporazuma EU-a. Iako je dostupan svim korisnicima, posebno je koristan malim i srednjim poduzećima.

... ta platforma uključuje alat za samoprocjenu koji poduzećima pomaže u snalaženju s pravilima o podrijetlu iz raznih sporazuma EU-a

ROSA, alat za samoprocjenu pravila o podrijetlu

ROSA vodi korisnike kroz pitanja kojima se procjenjuje zadovoljavaju li njihovi proizvodi uvjete na temelju kojih se korisnici mogu kvalificirati za povlaštenu tretman u okviru trgovinskog sporazuma EU-a. Kako bi se poduzećima pomoglo ROSA sadržava i jasne upute o dokumentaciji koja je potrebna kao dokaz o podrijetlu da bi se ishodile carinske povlastice te uključuje funkciju za usporedbu pravila iz raznih sporazuma. Alat ROSA trenutačno se upotrebljava približno 500 puta dnevno.

Platforma Access2Markets dobro je primljena: dnevno je posjeti do 10 000 korisnika, od kojih je 70 % iz EU-a. Znatno je se češće upotrebljava nego što se upotrebljavalo alate koje je zamijenila (baza podataka o pristupu tržištu i služba za korisnike za trgovinu). Access2Markets i ROSA razvijeni su u bliskoj suradnji s poslovnim udruženjima i gospodarskim komorama te se neprestano unapređuju na temelju povratnih informacija korisnika. Osvajanje najviše glasova publike na **natjecanju Europskog ombudsmana za dobru upravu 2021.**⁴⁶ obilježilo je dobar početak platforme kao znak priznanja za pružanje usluge usmjerene na građane u razdoblju krize.

U narednim godinama planira se proširenje platforme Access2Markets budućim modulima za usluge i javnu nabavu, a do kraja 2021. i većinom sporazuma u alatu ROSA...

⁴⁴ Europska komisija, *Izvješće o napretku pomoći EU-a za trgovinu 2020. – Pregled napretka u provedbi ažurirane strategije pomoći EU-a za trgovinu iz 2017.*, Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg, 2020. (<https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/f022db96-d854-11ea-adf7-01aa75ed71a1>).

⁴⁵ <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/hr/home>

⁴⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=EXkldaJvv5E>

Kao dio poboljšanja **proširuje se područje primjene platforme Access2Markets** kako bi se obuhvatili drugi temeljni elementi trgovinskih sporazuma EU-a.

- Razvijaju se **pretraživa baza podataka koja obuhvaća brojne uslužne sektore** u okviru sporazuma EU-a u obliku pilot-projekta i posebni sektorski vodiči usmjereni na određene regije ili zemlje, primjerice u području propisa o zdravlju biljaka i životinja.
- **Proširuje se i zemljopisna pokrivenost alata ROSA** kako bi do kraja 2021. obuhvatio većinu trgovinskih sporazuma. Danas već sadržava 26 trgovinskih sporazuma s 36 zemalja (uključujući Ujedinjenu Kraljevinu, partnere iz Srednje Amerike, Kolumbiju/Peru/Ekvador, Vijetnam, Kanadu, Japan i Južnu Koreju).
- Novi poseban alat **Access2Procurement**⁴⁷, pokrenut u rujnu 2021., obuhvaća javnu nabavu u okviru trgovinskih sporazuma EU-a, počevši s članicama Sporazuma o javnoj nabavi (GPA) i Trgovinskog sporazuma između EU-a i Kanade (CETA), a pokrivenost će se postupno širiti izvan tih okvira.

Novi alat za poboljšanje informacija o javnim natječajima

Access2Procurement novi je informatički alat integriran u platformu Access2Markets. Njegova je svrha pomoći europskim dobavljačima da doznaju ispunjavaju li uvjete za davanje ponude u okviru određenog natječaja javne nabave u trećoj zemlji. Na temelju odgovora koje korisnici daju na tri ili četiri pitanja o naručitelju, predmetu javne nabave i očekivanoj vrijednosti ugovora, novi alat daje brzu i vrlo pouzdanu procjenu toga ima li korisnik pravo na sudjelovanje u natječajnom postupku. To će pomoći ponuditeljima da utvrde je li projekt javne nabave u trećoj zemlji obuhvaćen obvezama te zemlje u pogledu pristupa tržišta u odnosu na EU u okviru Sporazuma o javnoj nabavi WTO-a ili bilateralnog sporazuma.

B. Vodiči, službe za korisnike, centri za mala i srednja poduzeća i suradnja s mrežama

Komisija je u svojoj komunikaciji i dalje usmjerena na prednosti koje trgovinski sporazumi EU-a nude poduzećima, pogotovo MSP-ovima

Komisija je 2020. nastavila s **izradom više vodiča** koji će poduzećima pomoći u snalaženju sa sporazumima i koji su popraćeni posebnim osposobljavanjem i internetskim seminarima za dionike kao nadopuna aktivnosti država članica i poduzeća. **Delegacije EU-a** imaju važnu ulogu u informiranju i podupiranju gospodarskih subjekata koji žele iskoristiti prednosti sporazuma.

- Primjer – Kanada: Komisija je 2020. nastavila s izradom posebnih vodiča i organizacijom internetskih seminara kako bi pomogla poduzećima iz EU-a koja su aktivna na kanadskom tržištu ili to žele biti. Taj je rad obuhvaćao devet područja, od izrazito tehničkih tema kao što su alternative postupcima obrade metilbromidom za izvoz određenih biljnih proizvoda ili prilike za poduzeća u sektoru čistih tehnologija do općenitijih tema kao što su prilike za javnu nabavu u Kanadi na saveznoj i podsaveznoj razini ili pregled prava intelektualnog vlasništva u Kanadi. Svi ti vodiči i izvješća javno su dostupni na internetskim stranicama Komisije⁴⁸.

⁴⁷ <https://webgate.ec.europa.eu/procurement/#/step1>

⁴⁸ <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1720&title=CETA-factsheet-and-guides>

- Primjer – Japan: tim za trgovinu delegacije EU-a u Tokiju sastavio je u 2020. detaljne upute kako bi se poduzećima osigurale informacije o pristupu tržištu upotpunjene sektorskim vodičima⁴⁹.

Centri za mala i srednja poduzeća na ključnim tržištima, koje podupire EU, imaju važnu ulogu...

Kako bi pomogla malim i srednjim poduzećima u internacionalizaciji i iskorištavanju dogovorenih povlastica u partnerskim zemljama, **Komisija je i dalje pokrovitelj centara za mala i srednja poduzeća u Kini i Japanu**, u bliskoj suradnji s državama članicama, nacionalnim i europskim poslovnim udruženjima u inozemstvu i organizacijama za promicanje trgovine. **Centar za industrijsku suradnju između EU-a i Japana**⁵⁰ ima 2 233 registrirana člana. Zajedno ga financiraju i njime upravljaju EU i Japan⁵¹ u suradnji s organizacijama država članica za promicanje trgovine. On pruža brojne usluge⁵² malim i srednjim poduzećima, među ostalim preko službe za korisnike koja se bavi sporazumom o gospodarskom partnerstvu⁵³ i japanske službe za korisnike u području poreza i javne nabave⁵⁴, te promiče prijenos tehnologije između EU-a i Japana preko posebne službe za korisnike⁵⁵. **Centar EU-a za mala i srednja poduzeća u Kini** projekt je koji financira Komisija i koji od 2010. pomaže europskim malim i srednjim poduzećima da se pripreme za poslovanje u Kini. Planira se da će se projekt, koji je trenutačno u trećoj fazi, provoditi od listopada 2020. do ožujka 2022. Centar EU-a za mala i srednja poduzeća u njegovoj drugoj fazi (od srpnja 2014. do travnja 2020.) financirao je EU sredstvima ukupne vrijednosti 5,9 milijuna EUR, a na njegovim internetskim stranicama registrirana su 14 163 korisnika.

Centri za mala i srednja poduzeća u Japanu i Kini

Primjeri aktivnosti Centra za industrijsku suradnju EU-a i Japana u 2020.:

- ✓ 16 internetskih seminara tematski povezanih sa sporazumima o gospodarskom partnerstvu (preko službe za korisnike sporazuma o gospodarskom partnerstvu) s 925 sudionika;
- ✓ 18 informativnih članaka koji upućuju mala i srednja poduzeća u ključne aspekte sporazuma o gospodarskom partnerstvu;
- ✓ 21 internetski seminar s 810 sudionika.

Primjeri aktivnosti centra EU-a za mala i srednja poduzeća u Kini (od studenoga 2014. do travnja 2020.):

- ✓ 307 osposobljavanja u Kini i EU-u za više od 12 000 malih i srednjih poduzeća iz EU-a;
- ✓ 28 memoranduma o razumijevanju potpisanih s državnim agencijama i organizacijama za potporu poslovanju u Kini i Europi;

⁴⁹ Vodič za dobavljače iz EU-a o javnoj nabavi u Japanu: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/november/tradoc_159028.pdf; detaljne upute za poduzeća iz EU-a s informacijama o pristupu tržištu: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/eu-japan-economic-partnership-agreement>.

⁵⁰ <https://www.eu-japan.eu/>

⁵¹ Financijska sredstva osigurava EU u okviru programa rada COSME-a iz 2020. (5,6 milijuna EUR; od travnja 2020. do ožujka 2022.).

⁵² <https://www.eu-japan.eu/summary-activities>

⁵³ <https://www.eubusinessinjapan.eu/library/news/epa-helpdesk>

⁵⁴ <https://www.eu-japan.eu/japan-tax-public-procurement-helpdesk>

⁵⁵ <http://www.eu-jp-tthelpdesk.eu/>

- ✓ 270 partnerstva između centra EU-a za mala i srednja poduzeća i partnerskih organizacija.

...a u nekim ih slučajevima podupiru i tematski timovi

Poduzeća iz EU-a (posebna manja) često se suočavaju s praktičnim izazovima i ograničenjima povezanim sa zaštitom prava intelektualnog vlasništva u trećim zemljama, kao što su nametnuti prijenosi tehnologija, postupovne nepravilnosti, zaostaci u postupcima registracije prava, izostanak registracije određenih prava, sankcije za kršenje prava intelektualnog vlasništva bez odvratajućeg učinka, manjak stručnog znanja, korupcija, nedostatna informiranost i manjak transparentnosti. Kako bi im se pomoglo učinkovito rješavati te izazove, koji mogu utjecati na trud koji ulažu u internacionalizaciju, Komisija je uspostavila **tematske korisničke službe za MSP-ove o pravima intelektualnog vlasništva u ključnim regijama, točnije Kini, Latinskoj Americi i jugoistočnoj Aziji**⁵⁶. Te korisničke službe pružaju malim i srednjim poduzećima iz EU-a besplatne informacije i usluge, a samim time i podršku radi zaštite i primjene njihovih prava intelektualnog vlasništva na područjima zemalja koje su trgovinski partneri EU-a.

C. Jačanje suradnje s poduzećima i poslovnim mrežama

Kako bi doprla do poduzeća na terenu, Komisija je 2020. nastavila **jačati suradnju s predstavnicima poslovnih interesa Unije** u EU-u i trećim zemljama, uključujući Europsku poduzetničku mrežu⁵⁷, Svjetsku mrežu europskih organizacija poduzetnika⁵⁸ i organizacije država članica za promicanje trgovine. Komisija nastoji promovirati razmjenu mišljenja s tim organizacijama radi poboljšanja pristupa tržištu za poduzeća iz EU-a u trećim zemljama.

Europska poduzetnička mreža pruža savjete o sporazumima o gospodarskom partnerstvu koje je sklopio EU. Tematska skupina Europske poduzetničke mreže za internacionalizaciju MSP-ova redovno na platformi zajednice Europske poduzetničke mreže dijeli informacije o najnovijim pitanjima povezanim s trgovinom. Stručna skupina organizira i internetske seminare za lokalna poduzeća i savjetnike Europske poduzetničke mreže te vodi korisničke službe radi širenja informacija o trgovinskim sporazumima.

Europska poduzetnička mreža – najnovije aktivnosti

- Tematska skupina Europske poduzetničke mreže za internacionalizaciju malih i srednjih poduzeća organizirala je 27. siječnja 2021. internetski seminar „Upoznajte naše međunarodne partnere: Europska poduzetnička mreža u Singapuru”, čije su glavne teme bile prilike i podrška dostupne društvima iz EU-a koja žele poslovati u Singapuru te pritom iskoristiti prednosti sporazuma o gospodarskom partnerstvu.

⁵⁶ https://intellectual-property-helpdesk.ec.europa.eu/ip-thematic-areas_en

⁵⁷ Mreža, koja se sufinancira iz Unijina [programa COSME](#), aktivna je u više od 60 zemalja i okuplja 3 000 stručnjaka iz 600 organizacija koje su članice. Cilj je pomoći malim i srednjim poduzećima u njihovim međunarodnim aktivnostima.

⁵⁸ <https://eboworldwide.eu/>

- Europska poduzetnička mreža u Vijetnamu pokrenula je službu za korisnike koja će provoditi ankete, organizirati sastanke kako bi se procijenile potrebe poduzeća u pogledu Sporazuma o gospodarskom partnerstvu između EU-a i Vijetnama, koji je stupio na snagu 1. kolovoza 2020.
- U studenome 2020. Europska poduzetnička mreža organizirala je u suradnji s Glavnom upravom za trgovinu posebno praktično osposobljavanje o funkcijama portala Access2Markets. Internetski seminar dobro je prihvaćen te je osposobljavanje pratilo više od 200 savjetnika Europske poduzetničke mreže. U budućnosti se planiraju primjenjivija/praktičnija osposobljavanja.

Potpora za mala i srednja poduzeća postala je sastavni dio brojnih trgovinskih sporazuma EU-a...

Kako bi se MSP-ovima dodatno pomoglo da iskoriste trgovinske sporazume EU-a, najnoviji sporazumi uključuju **posebna poglavlja o MSP-ovima u sporazumima o gospodarskom partnerstvu EU-a**⁵⁹, čime se osigurava transparentnost kad je riječ o MSP-ovima te redovni kontakti između kontaktnih točaka stranaka namijenjenih MSP-ovima. Kontaktne točke za MSP-ove uspostavljene u okviru CETA-e dostavile su 2020. izvješće o radu Zajedničkom odboru CETA-e, koji se sastao u srpnju 2020., te su započele s provedbom svojeg plana rada za razdoblje 2020.–2021.⁶⁰, uključujući, među ostalim, Europsku poduzetničku mrežu i praćenje napretka MSP-ova u okviru CETA-e. Na sastanku kontaktnih točaka uspostavljenih u okviru Sporazuma o gospodarskom partnerstvu između EU-a i Japana, koji se održao u veljači 2021., obje strane izvijestile su o svojim inicijativama za provedbu odredaba o informiranju u okviru poglavlja o malim i srednjim poduzećima.

IV. Rješavanje sporova i iznalaženje rješenja

IV.1. Trenutačno stanje prepreka trgovini i njihovo uklanjanje u godini punoj izazova

Godina 2020. bila je posebno zahtjevna: zdravstvena i gospodarska kriza uzrokovana pandemijom bolesti COVID-19 potaknula je protekcionizam i obeshrabrila neke partnere u uklanjanju prepreka prisutnih i prije krize.

Institucijska tijela uspostavljena trgovinskim sporazumima EU-a važan su put za otkrivanje, isticanje i rješavanje problema s trgovinskim partnerima s kojima je EU sklopio sporazume o povlaštenoj trgovini. Međutim, poduzeća mogu nailaziti na probleme u područjima koja nisu izravno obuhvaćena trgovinskim sporazumom ili u zemljama s kojima EU nije sklopio sporazum o povlaštenoj trgovini. Stoga se rad na pronalasku i uklanjanju prepreka nastavio 2020. na svim razinama (bilateralnoj i multilateralnoj) kako bi se odgovorilo na zabrinutost poduzeća iz EU-a koja se suočavaju s ograničavajućim mjerama ili praksama te ih trgovinski partneri EU-a nepravedno tretiraju ili se ne mogu natjecati pod jednakim uvjetima. Kako bi se olakšalo podnošenje pritužbi, Komisija je u studenome 2020. na svojem portalu Access2Markets uspostavila **jedinstvenu ulaznu točku** za

⁵⁹ Preporuka o MSP-ovima dogovorena je s Kanadom, a Sporazum o gospodarskom partnerstvu između EU-a i Japana i Sporazum o trgovini i suradnji s Ujedinjenom Kraljevinom sadržavaju poglavlja o malim i srednjim poduzećima, kao i sporazumi sklopljeni s Mercosurom i modernizirani sporazum s Meksikom. Poglavlja o MSP-ovima dio su pregovora s Čileom, Indonezijom, Australijom i Novim Zelandom.

⁶⁰ Plan rada i izvješće o radu dostupni su na: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/july/tradoc_158910.pdf.

pružanje informacija o preprekama trgovini i/ili trgovinskim partnerima koji nisu ispunili svoje obveze u vezi s trgovinom i održivim razvojem.

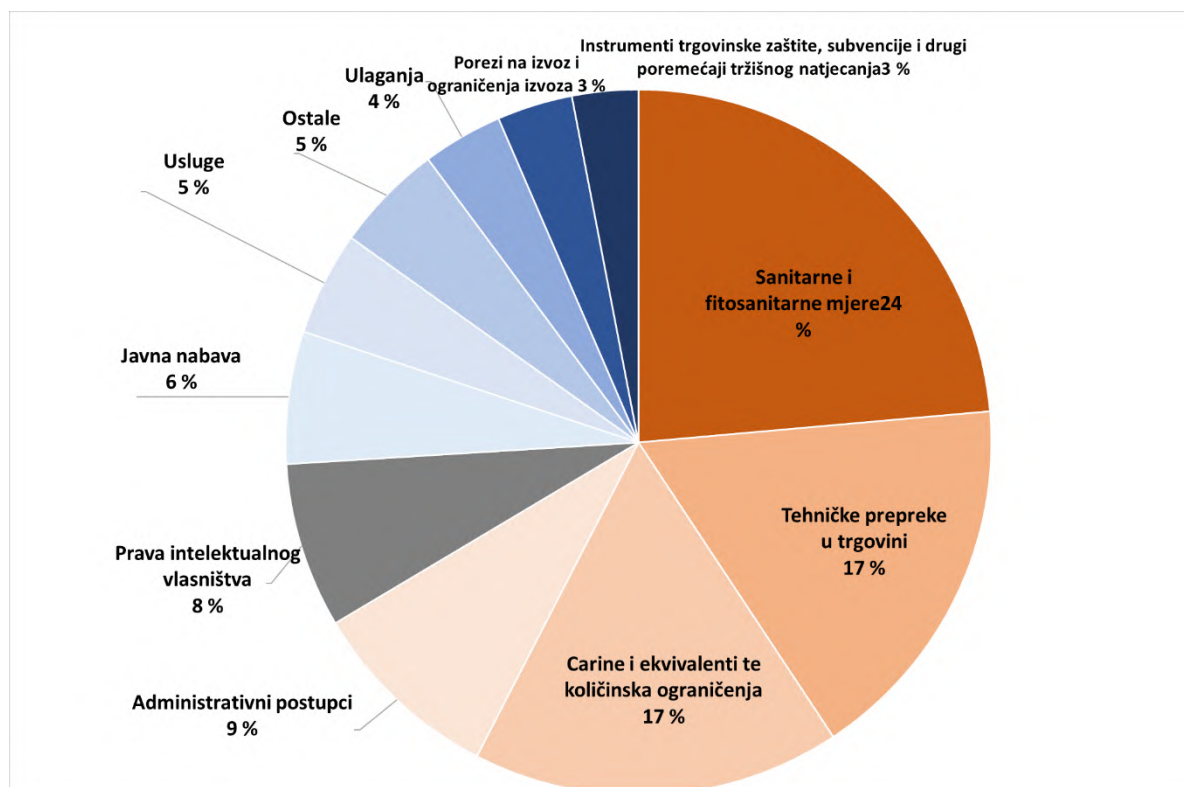
A. Broj (ukupno zabilježenih) prepreka trgovini i ulaganjima 31. prosinca 2020.

Kako je prikazano tablici u nastavku, krajem 2020. u Komisijinoj bazi podataka Access2Markets popisane su **462 aktivne prepreke trgovini i ulaganjima u 66 trećih zemalja**.

Vrsta mjere	Broj prepreka
Sanitarne i fitosanitarne mjere	109
Tehničke prepreke u trgovini	79
Carine i ekvivalenti te količinska ograničenja	78
Administrativni postupci	41
Usluge i ulaganja	39
Druge mjere*	37
Prava intelektualnog vlasništva	35
Javna nabava	28
Porezi na izvoz i ograničenja izvoza	16
Sveukupno	462

* Druge mjere uključuju prepreke povezane s instrumentima trgovinske zaštite i subvencijama, mjere koje utječu na tržišno natjecanje i ostale mjere koje se ne mogu razvrstati u prethodne kategorije.

Slika 4.: Vrste prepreka u 2020.

Kao što je vidljivo na slici 4., kad je riječ o **vrsti prepreka**, kao i prethodnih godina, sanitarne i fitosanitarne mjere (109) i dalje su najveća kategorija i čine četvrtinu svih zabilježenih prepreka, a nakon njih slijede tehničke prepreke u trgovini te carinske mjere i količinska ograničenja (gotovo 80 svaki). Te tri kategorije činile su gotovo 60 % svih aktivnih prepreka u 2020.

Kad je riječ o **zemljopisnoj rasprostranjenosti**, Kina je 2020. ostala zemlja s najvećim brojem prepreka: ima ih 40 (dvije više nego 2019.); drugo mjesto zauzela je Rusija, a slijede Indonezija i Sjedinjene Američke Države (svaka 26), Indija (25) i Turska (24). Ostale zemlje s deset ili više prepreka uključivale su Brazil, Južnu Koreju, Australiju, Alžir, Egipat, Maroko, Kanadu i Maleziju.

B. Razvoj prepreka trgovini i ulaganjima 2020.

U tablici u nastavku prikazane su nove zabilježene prepreke i prepreke uklonjene 2020.⁶¹ po vrsti/kategoriji, ali i neto povećanje (+8) u usporedbi s 2019.⁶²

Vrsta mjere	Novo prepreke ⁶³	Uklonjene prepreke
Sanitarne i fitosanitarne mjere	13	17
Tehničke prepreke u trgovini	5	6
Administrativni postupci	5	4
Carine i ekvivalenti te količinska ograničenja	5	2
Usluge i ulaganja	4	1
Druge mjere ⁶⁴	4	1
Javna nabava	3	1
Porezi na izvoz i ograničenja izvoza	1	1
Prava intelektualnog vlasništva	1	0
Sveukupno	41	33

Sanitarne i fitosanitarne mjere ponovno su bile najbrojnije nove mjere (13), ali i uklonjene prepreke (17), te one stoga čine polovinu svih prepreka uklonjenih 2020. Uklanjanje sanitarnih i fitosanitarnih prepreka omogućilo je, primjerice, otvaranje japanskih tržišta za određene proizvode od goveđeg mesa izvoznika iz EU-a, dopuštanje uvoza belgijskih jabuka u Meksiko i Tajland ili ukidanje zabrane uvoza mađarske peradi u Južnoj Koreji.

Druga i treća najčešća vrsta bile su **tehničke prepreke u trgovini** i prepreke povezane s **administrativnim postupcima**.

Kad je riječ o **novim preprekama koje su registrirane 2020. po sektoru**, 43 % prepreka zabilježeno je u **sektoru poljoprivrede i ribarstva** te su utvrđene četiri nove prepreke u sektoru vina i jakih alkoholnih pića i tri nove u automobilskom sektoru. Međutim, nakon poljoprivrede i ribarstva najveća skupina novih prepreka (8) bile su **horizontalne mjere**, koje mogu utjecati na sav izvoz u predmetnu zemlju koja je trgovinski partner (6), ili mjere koje obuhvaćaju više sektora (2). **Horizontalne i multisektorske mjere zajedno čine četvrtinu svih novih prepreka zabilježenih 2020.**⁶⁵, što ukazuje na porast protekcionističkih tendencija koje je pandemija bolesti COVID-19 dodatno istaknula.

⁶¹ Potpuni popis novih zabilježenih prepreka i prepreka uklonjenih 2020. dostupan je u radnom dokumentu službi Komisije: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/html/159786.htm>

⁶² Zbrajanjem prošlogodišnjih mjera (438 aktivnih prepreka) i vrijednosti za 2020. (41 nova i 33 uklonjene prepreke) dobiva se brojka od 446 prepreka. Glavna razlika proizlazi iz toga što radi praćenja prepreka koje su djelomično uklonjene Komisija od 2020. evidentira aktivno praćene prepreke, što je dovelo do nominalno većeg broja prepreka, ali se temeljni trendovi nisu promijenili.

⁶³ Nove prepreke su prepreke zabilježene na platformi Access2Markets tijekom 2020.

⁶⁴ Druge mjere uključivale su prepreke povezane s instrumentima trgovinske zaštite i subvencijama, mjere koje utječu na tržišno natjecanje i ostale mjere koje se ne mogu razvrstati u prethodne kategorije.

⁶⁵ Taj velik udio mjera s horizontalnim učinkom otežava pravilnu kvantifikaciju zahvaćenih trgovinskih tokova.

Prepreke trgovini i ulaganjima i bolest COVID-19

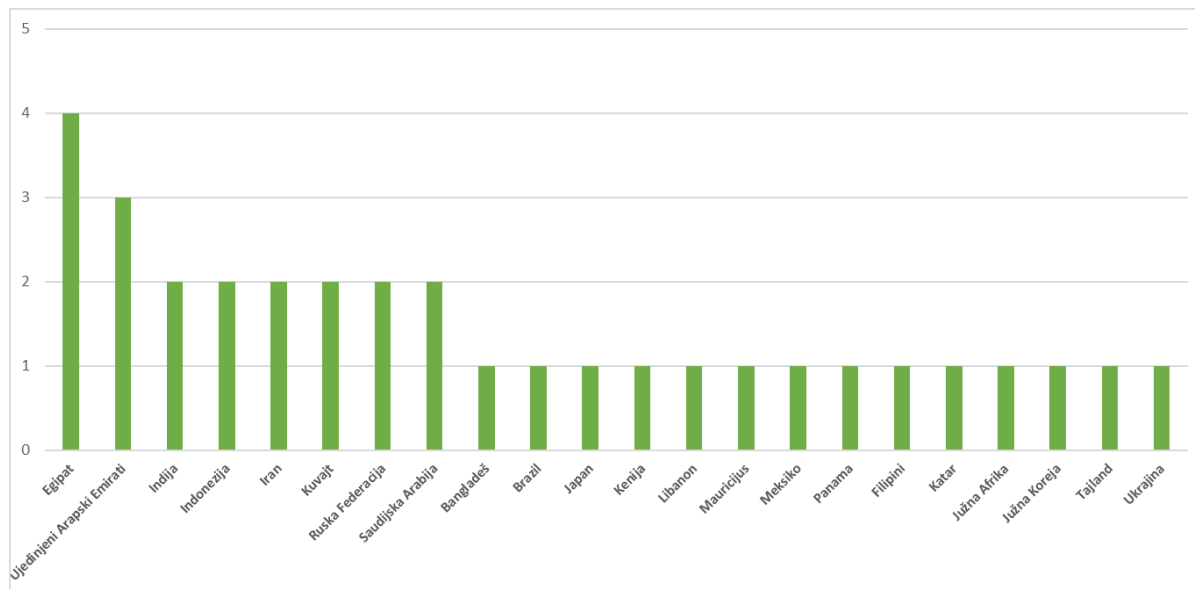
U ranim fazama pandemije poremećaji lanaca opskrbe doveli su do eksplozije potražnje za osnovnim (zdravstvenim) proizvodima, a time i do nestašica i automatskih ograničavajućih mjera, nakon čega je uslijedilo nekontrolirano povećanje proizvodnje (uglavnom u Kini), što je izazvalo zabrinutost o sigurnosti i usklađenosti s normama EU-a. EU je uveo privremeni mehanizam za transparentnost u obliku **mehanizma odobravanja izvoza za osobnu zaštitnu opremu**, koji je zamijenio nacionalne zabrane, koji je istekao krajem svibnja 2020.

U prvoj fazi pandemije mnogi trgovinski partneri EU-a uveli su **ograničenja izvoza**. Komisija je nastavila pratiti te mjere kako bi provjerila je li njihovo trajanje ograničeno na strogu nužnost, tj. uklanjaju li se kad to zdravstvena situacija dopusti⁶⁶. Ako se utvrdi da ograničenja utječu na opskrbu EU-a osnovnim proizvodima potrebnima za odgovor na pandemiju bolesti COVID-19, EU nastoji ukloniti ili ublažiti mjeru. Primjer uključuje indijske mjere koje ograničavaju izvoz nekoliko ključnih medicinskih potrepština⁶⁷, za koje se pokazalo da ih je moguće ukloniti angažmanom na najvišoj političkoj razini.

C. Prepreke uklonjene 2020.

Komisija je u 2020. proaktivno pratila prepreke i osigurala potpuno ili djelomično uklanjanje 33 prepreke u 22 zemlje koje su trgovinski partneri, kako je prikazano na slici 5.

Slika 5.: Broj uklonjenih prepreka po partneru (2020.)

⁶⁶ Neke od tih mjera zabilježene su u bazi podataka EU-a za potrebe praćenja (na platformi Access2Markets <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/barriers>).

⁶⁷ Potrepštine obuhvaćene ograničenjima uključuju hidroksiklorokin, druge aktivne farmaceutske sastojke i formulacije paracetamola (više od trećine indijske proizvodnje formulacije paracetamola izvozi se u EU).

Komisija raspolaže **brojnim instrumentima koji se često kombiniraju** radi uklanjanja prepreka trgovini. Osim aktivacije institucijskog okvira na temelju svojih bilateralnih trgovinskih sporazuma (vidjeti odjeljak II.2.B) Komisija se za uklanjanje prepreka koristi **diplomatskim kanalima** i dijalozima na visokoj razini sa svojim trgovinskim partnerima. Isto tako, redovito ukazuje na prepreke u multilateralnom okruženju u WTO-u. Može pokrenuti i ispitne postupke na temelju Uredbe EU-a o trgovinskim preprekama (dva ispitivanja pokrenuta su 2020. i dovršena 2021.; vidjeti pojedinosti u nastavku).

Bilateralno djelovanje pokazalo se učinkovitim u uklanjanju prepreka

Primjeri djelovanja na bilateralnoj razini

- Saudijska Arabija/plastika: suradnja Komisije, država članica EU-a i poduzeća pomogla je da se izbjegne tehnička prepreka Saudijske Arabije u pogledu certificiranja plastičnih materijala. Države članice i industrijska udruženja izvijestili su Komisiju o novom zahtjevu prema kojem bi upotreba certificirane oksobiorazgradive plastike u pakiranju bila obvezna. Komisija je proučila problem i zaključila da takvo ograničenje nije znanstveno potkrijepljeno (tj. nedostaju dokazi o korisnim učincima oksobiorazgradive plastike na okoliš). To i drugi znanstveni dokazi koje je predstavila delegacija EU-a potaknuli su Saudijsku Arabiju da ukine taj tehnički propis o pakiranju proizvoda.
- Indonezija/prava intelektualnog vlasništva: Komisija je u posljednje dvije godine upozoravala Indoneziju na problem lokalne proizvodnje kao preduvjet za zaštitu farmaceutskih proizvoda patentom jer je to činilo ozbiljnu prepreku za europska društva koja su htjela biti konkurentna u Indoneziji. EU je diplomatskim putem uspostavio kontakt s Indonezijom i surađivao sa zemljama koje dijele slične stavove kako bi pronašli rješenje korisno za lokalne i europske inovativne industrije i usklađeno s međunarodnim normama. Indonezija je u listopadu 2020. donijela novi Univerzalni zakon o stvaranju radnih mjesta, kojim je taj zahtjev uklonjen. To je bio znatan iskorak prema usklađenosti s međunarodnim normama koje, među ostalim, obuhvaćaju proizvodnju, uvoz i licenciranje patentiranih izuma u Indoneziji.

... uz djelovanje u okviru WTO-a i njegovih raznih odbora...

Uzimajući u obzir povećanje broja pravila i propisa koji utječu na međunarodnu trgovinu, pravilna provedba multilateralnih disciplina povezanih s tehničkim preprekama od presudne je važnosti. Zahvaljujući uspješnoj suradnji EU-a s **Odborom WTO-a za tehničke prepreke trgovini** bilo je moguće razjasniti, ukloniti ili spriječiti velik broj takvih tehničkih prepreka trgovini, što je olakšalo izvoz iz EU-a. Prema nedavnim procjenama takve su mjere **u proteklom desetljeću utjecale na izvoz iz EU-a u vrijednosti od približno 83 milijarde EUR**⁶⁸ u velikom broju sektora, posebno medicinskih proizvoda, farmaceutskih proizvoda, automobilske industrije, hrane i pića, IT proizvoda te električnih uređaja, kozmetike, igračaka, tekstila, keramike ili namještaja⁶⁹.

---

⁶⁸ Tom metodologijom procjenjuju se trenutačni trgovinski tokovi kojima je pogodovalo uklanjanje/sprečavanje tehničkih prepreka trgovini, ali se ne kvantificira povećanje izvoza ili drugi trgovinski učinci.

⁶⁹ Vidjeti i publikaciju CEPS-a iz veljače 2021.: Lucian Cernat i David Boucher: *Multilateral cooperation behind the trade war headlines: How much trade is freed up?* (Multilateralna suradnja u pozadini trgovinskog

... a Uredba o trgovinskim preprekama osigurala je dodatno pravno rješenje u posebnim slučajevima.

Uredba o trgovinskim preprekama je pravni instrument koji društvima iz EU-a, industrijama, udruženjima i državama članicama daje pravo da Komisiji podnesu pritužbe o preprekama trgovini u trećim zemljama. Ako pritužba ispunjava kriterije za prihvaćanje, Komisija ispituje slučaj kako bi utvrdila postoje li dokazi o povredi međunarodnih trgovinskih pravila koja ima štetni učinak na trgovinu ili joj nanosi štetu te je li EU-u u interesu da djeluje. Ako se u postupku zaključi da je potrebno poduzeti mjere kako bi se osiguralo poštovanje međunarodnih trgovinskih pravila i uklonila prouzročena šteta, mogu se poduzeti odgovarajuće mjere koje mogu uključivati pokretanje postupka rješavanja sporova.

Dosad su pokrenuta **24 postupka ispitivanja tehničkih prepreka trgovini** u pogledu trgovinskih praksi velikog broja trgovinskih partnera (npr. Brazil, Kanada, Japan, Turska). Dva ispitivanja započela su 2020. i dovršena 2021.

- **Primjeri – Saudijska Arabija/pločice i Meksiko/tekila:** Komisija je 5. svibnja 2021. zaključila ispitne postupke o mjerama Saudijske Arabije⁷⁰ kojima se ograničavao pristup tržištu keramičkih pločica iz EU-a i o mjerama Meksika⁷¹ koje su utjecale na izvoz tekile u EU. Ti su ispitni postupci pokrenuti na temelju pritužbi poslovnih udruženja (tj. Europskog udruženja keramičke industrije (Cerame-Unie) i udruženja pivara Brewers of Europe), a rezultirali su razjašnjenjem pravne situacije i gospodarskih učinaka mjera trećih zemalja. Ispitivanjem je otkriveno da su novi tehnički propisi Saudijske Arabije onemogućili 75 do 80 % izvoza keramičkih pločica iz EU-a, u vrijednosti od 120 do 150 milijuna EUR godišnje, te da su utjecali na mnoga mala i srednja poduzeća iz EU-a, a odbijanje Meksika da EU-u izda izvozne certifikate za tekilu možda je bilo ograničenje izvoza koje je prema pravilima WTO-a zabranjeno.

Nakon što je završila ta dva ispitivanja **Komisija je sada u boljem položaju da ukloni te prepreke.** Komisija planira surađivati sa Saudijskom Arabijom kako bi osigurala uklanjanje tih prepreka, bilo pregovorima ili pokretanjem postupka u okviru WTO-a. Komisija će pratiti i administrativne postupke koji su u tijeku u Meksiku kako bi se osiguralo uklanjanje trgovinske prepreke.

D. Partnerstvo za pristup tržištu na djelu i njegov utjecaj 2020.

Unatoč poteškoćama koje je uzrokovala pandemija bolesti COVID-19, 2020. su ostvareni opipljivi rezultati zahvaljujući konstantnoj suradnji Komisije, država članica i poduzeća, suradnji u savjetodavnim skupinama za pristup tržištu u Bruxellesu, ali i u brojnim timovima za pristup tržištu kojima upravljaju timovi za trgovinu u delegacijama EU-a, te zahvaljujući dionicima koji su pružali informacije o stanju na terenu u partnerskim zemljama.

Kad je riječ o **zemljopisnoj rasprostranjenosti prepreka koje su uklonjene 2020.**, četiri prepreke uklonjene su u Egiptu, tri u Ujedinjenim Arapskim Emiratima, po dvije su se odnosile na Indiju, Indoneziju, Iran, Kuvajt, Rusiju i Saudijsku Arabiju, a po jedna se rješavala u 14 drugih zemalja.

---

rata: je li se povećala slobodna trgovina?); https://www.ceps.eu/download/publication/?id=32164&pdf=PI2021-03_Multilateral-cooperation-behind-the-trade-war-headlines.pdf.

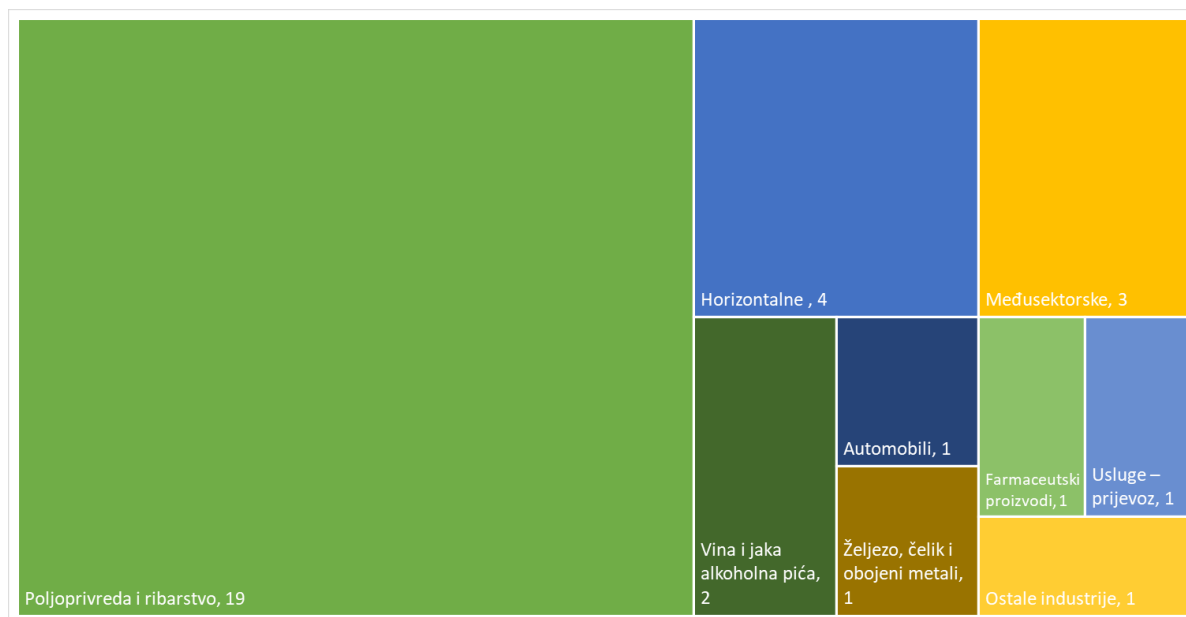
⁷⁰ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/may/tradoc_159564.pdf

⁷¹ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/may/tradoc_159563.pdf

Gotovo polovina uklonjenih prepreka (15) utvrđena je u regiji južnog Sredozemlja i Bliskog istoka jer Komisija reagira na rastući trend protekcionizma u toj strateškoj regiji. U južnoj i jugoistočnoj Aziji uklonjeno je sedam prepreka.

Kao i prethodnih godina, **sektor poljoprivrede i ribarstva imao je najveću korist** od broja uklonjenih prepreka (gotovo 60 % od ukupnog broja uklonjenih prepreka). Sedam uklonjenih prepreka (petina ukupnog broja) odnosilo se na horizontalne ili multisektorske prepreke.

Slika 6.: Broj uklonjenih prepreka po sektoru (2020.)

Općenito, **ekonometrijska analiza**⁷² koju je provela Europska komisija pokazala je da je zahvaljujući uklanjanju brojnih prepreka u razdoblju od 2014. do 2019.⁷³ **vrijednost izvoza iz Europske unije 2020. bila za 5,4 milijarde EUR veća nego što bi bila da su prepreke i dalje prisutne.** Tih dodatnih 5,4 milijardi EUR vrijednosti izvoza iz Europske unije vidljiv su rezultat truda koji su Komisija, države članice i poduzeća uložili u provedbu i izvršenje u okviru partnerstva za pristup tržištu.

IV.2. Lakše podnošenje pritužbi: jedinstvena ulazna točka

Pokretanje jedinstvene ulazne točke pomaže u usmjeravanju i mobilizaciji resursa kako bi se uklonile prepreke trgovini...

Pokretanje **jedinstvene ulazne točke**⁷⁴ 16. studenoga 2020. trebalo bi dodatno unaprijediti interakciju između Komisije i dionika, podnošenje pritužbi o preprekama pristupu tržištu i kršenju obveza u

⁷² Metodologija se primjenjuje samo na trgovinu robom i ne omogućuje uključivanje složenih horizontalnih prepreka koje utječu na robu, kao ni prepreka koje se ne odnose na robu.

⁷³ Analiza uključuje 130 prepreka koje su uklonjene u razdoblju od 2014. do 2019. Tom se analizom mogu kvantificirati samo neke prepreke, točnije one koje utječu na izvoz robe iz EU-a i nemaju horizontalan učinak. Analizom nisu obuhvaćene prepreke uklonjene 2020. jer su za utvrđivanje učinka na trgovinu potrebni podaci za barem jednu cijelu godinu od uklanjanja prepreke.

⁷⁴ Vidjeti Operativne smjernice: Operativne smjernice: https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/form-assets/operational_guidelines.pdf

pogledu trgovine i održivog razvoja te podnošenje pritužbi povezanih s neusklađenosti s obvezama u okviru općeg sustava povlastica Europske unije (OSP). Dizajn jedinstvene ulazne točke omogućuje Komisiji da se u razmatranju pritužbi koristi pouzdanom bazom dokaza pa stoga može brže i učinkovitije djelovati ako smatra da je to potrebno. Istodobno se mehanizmom jedinstvene kontaktne točke i smjernicama Komisije rješavaju poteškoće na koje mnogi dionici nailaze kad nastoje utvrditi prave kanale i koje se informacije od njih očekuju za podnošenje pritužbi i praćenje daljnjeg postupka.

Za jedinstvenu ulaznu točku koristan je i jednostavniji pristup upravljanju radom na preprekama u Glavnoj upravi za trgovinu i u brojnim drugim službama Komisije koje se bave potencijalnim preprekama. Iako se sve prepreke redovito prate, nekima se daje prednost zbog njihove pravne snage, gospodarske ili sustavne važnosti i izgleda za njihovo uklanjanje.

... olakšava pronalaženje boljih argumenata

Jedinstvenoj ulaznoj točki može se pristupiti na platformi Access2Markets (vidjeti odjeljak III.A), koja omogućuje podnošenje pritužbi na internetu⁷⁵. Otkada je najavljena u ljeto 2020., jedinstvenoj ulaznoj točki pristupljeno je više od 60 puta u vezi s potencijalnim pritužbama, što je dovelo do 17 primljenih službenih pritužbi.

... i pomaže Komisiji da reagira brže i djelotvornije...

Jedinstvena ulazna točka već uvelike utječe na to kako se Komisija bavi preprekama. Kako pokazuje sljedeći primjer, primanje pravih informacija u ranoj fazi putem svih dostupnih službenih i neslužbenih kanala povećava izgleda za uspješno uklanjanje prepreka.

- **Primjer: Egipat/keramičke pločice:** noviji primjer privremena je zabrana uvoza keramičkih pločica koju je uveo Egipat. Poduzeća iz EU-a, koja su djelovala preko svojih industrijskih udruženja, mogla su brzo djelovati uz pomoć nove jedinstvene kontaktne točke te su, vođena obrascem za pritužbe, mogla prikupiti potrebne informacije samo nekoliko dana nakon što je Egipat uveo mjere. To je Komisiji omogućilo da uz pomoć delegacije EU-a u ranoj fazi surađuje s egipatskim vlastima, među ostalim diplomatskim kontaktima i razmjenom dopisa. U ožujku 2021., nakon početnog tromjesečnog razdoblja, Egipat je odlučio da je neće produljiti, tako da je mjera sad istekla.

Međutim, treba napomenuti da su sve dosadašnje službene pritužbe bile usmjerene na prepreke pristupu tržištu, a ne na održivi razvoj, što odražava dodatnu složenost potencijalnih slučajeva u tom području, ali i bolju upoznatost poslovnih dionika s postojećim aktivnostima u pogledu pristupa tržištu. Komisija prema potrebi redovito preispituje svoje operativne smjernice o jedinstvenoj ulaznoj točki te ih prilagođava uzimajući u obzir komentare dionika⁷⁶. To je važno jer su u novom sustavu za pritužbe poduzeća i drugi dionici dužni osigurati dobre argumente i dokaze, ako je to moguće. Komisija će u tom slučaju biti spremna za odgovor. Osim toga, Komisija uvijek zadržava pravo aktivacije na vlastitu inicijativu (pokretanjem predmeta po službenoj dužnosti) u pogledu prepreka povezanih s pristupom tržištu i kršenja obveza u pogledu trgovine i održivog razvoja.

---

⁷⁵ Pritužbe na pristup tržištu ili na kršenje obveza u pogledu trgovine i održivog razvoja sada se mogu podnositi na internetu s pomoću odgovarajućih obrazaca na portalu Access2Markets.

⁷⁶ Prvo ažuriranje u kojem se u obzir uzeo doprinos dionika objavljeno je u rujnu i dostupno je na <https://ec.europa.eu/trade/trade-policy-and-you/contacts/chief-trade-enforcement-officer/>.

V. Bilateralno i multilateralno izvršenje trgovinskih obveza: rješavanje sporova⁷⁷

Učinkovit rad na provedbi, predviđanju potencijalnih prepreka i rješavanju stvarnih prepreka prije nego što postanu ukorijenjene najvažniji je element Komisijina nova pristupa provedbi i izvršenju. Međutim, ti naponi moraju biti potkrijepljeni učinkovitim pravnim postupcima za rješavanje sporova, koji se mogu upotrijebiti po potrebi.

V.1. Upotreba mehanizma rješavanja sporova

A. Rješavanje sporova u okviru WTO-a

Rješavanje sporova u okviru WTO-a i dalje je važno za učinkovito izvršenje, unatoč trenutnoj blokadi funkcioniranja Žalbenog tijela

Sustav za rješavanje sporova u okviru WTO-a donosi **neovisne i nepristrane odluke**, koje su obvezujuće za stranke u sporu i na koje se može **uložiti žalba**, što jamči **kvalitetu i legitimitet** tih odluka.

WTO nudi provjeren i ispitan sustav za rješavanje sporova, kojim se EU može koristiti da bi ostvario svoja prava u okviru WTO-a ako druge članice WTO-a ne poštuju svoje obveze. EU je do lipnja 2021. pokrenuo 104 od 600 sporova koji su od 1995. pokrenuti pred WTO-om.

U razdoblju obuhvaćenom ovim Izvješćem **EU je pokrenuo znatan broj postupaka rješavanja sporova**. Iako je pandemija bolesti COVID-19 neminovno utjecala na rokove sporova u okviru WTO-a, EU je aktivno promicao i podupirao mjere WTO-a kako bi se sporovi i dalje vodili po planu, kao što je održavanje saslušanja povjerenstva u virtualnom ili hibridnom obliku.

---

⁷⁷ Za detaljan sažetak predmeta WTO-a koji uključuju EU kao podnositelja pritužbe ili tuženika i predmeta u okviru bilateralnih sporazuma EU-a vidjeti najnovije izdanje dokumenta *Overview of the EU's active dispute settlement cases* (Pregled aktivnih predmeta rješavanja sporova EU-a), koji je objavljen na internetskim stranicama Glavne uprave za trgovinu (<https://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/dispute-settlement/>).

Postupci za rješavanje sporova u okviru WTO-a

— **Povjerenstva su nastavila svoj rad u brojnim sporovima** koje je pokrenuo EU, uključujući: protiv Turske u predmetu o farmaceutskim proizvodima (DS583); protiv Kolumbije u predmetu o antidampinškim pristojbama na zamrznute pržene krumpiriće iz Belgije, Njemačke i Nizozemske (DS591); protiv Indije u predmetu o prekomjernim indijskim carinama na određenu robu u sektoru informacijskih i komunikacijskih tehnologija (DS582); i protiv SAD-a u pogledu određenih mjera na proizvode od čelika i aluminija (DS548) i antidampinških i kompenzacijskih pristojbi na zrele masline iz Španjolske (DS577).

— Spor EU-a u vezi s indonezijskom zabranom izvoza niklove rude i zahtjevima Indonezije o domaćoj preradi koji utječu na niklovu rudu i željeznu rudu **napredovao je do faze rasprave povjerenstva**. Povjerenstvo je sastavljeno 29. travnja 2021. u Indoneziji – Mjere koje se odnose na sirovine, DS592.

— U listopadu 2020. u **sporu EU-a protiv SAD-a** o velikim civilnim zrakoplovima (DS353) tijelo za rješavanje sporova WTO-a ovlastilo je EU da suspendira koncesije koje se odnose na SAD u vrijednosti do gotovo četiri milijarde USD godišnje. Nakon što je EU 10. studenoga 2020. zaista uveo protumjere i nakon što su 5. ožujka 2021. EU i SAD uzajamno suspendirali protumjere na razdoblje od četiri mjeseca, 15. lipnja 2021. postignut je dogovor o zajedničkom okviru za velike civilne zrakoplove, prema kojem protumjere ostaju suspendirane u daljnjem razdoblju od pet godina.

B. Bilateralno rješavanje sporova

Komisija je 2020. nastavila sa svojim radom na sporovima u skladu s odredbama o rješavanju sporova iz bilateralnih trgovinskih sporazuma

Prvi je korak postupaka rješavanja sporova koji se nalaze u 31 od 37 trgovinskih sporazuma EU-a obuhvaćenih ovim Izvješćem pronaći obostrano prihvatljiva rješenja u okviru savjetovanja. To je izvedivo ako s obje strane postoji dobra volja da se brzo uklone neravnoteže i prepreke trgovini utvrđene u praćenju usklađenosti s tim sporazumima.

Ako se čini da nije moguće pronaći obostrano prihvatljivo rješenje u okviru savjetovanja, bilo koja strana može zatražiti osnivanje povjerenstva za rješavanje sporova.

EU je od 2018. zatražio rješavanje sporova na temelju četiriju bilateralnih trgovinskih sporazuma: Sporazuma o pridruživanju s **Ukrajinom**, Sporazuma o slobodnoj trgovini s Republikom **Korejom**, Sporazuma o gospodarskom partnerstvu s **Južnoafričkom razvojnom zajednicom**⁷⁸ i Sporazuma o pridruživanju s **Alžir**om. Koraci poduzeti 2020. i početkom 2021. uključuju:

- u travnju 2020. EU je zatražio osnivanje arbitražnog povjerenstva s **Južnoafričkom carinskom unijom**⁷⁹ u skladu sa Sporazumom o gospodarskom partnerstvu EU-a s Južnoafričkom razvojnom zajednicom⁸⁰ u vezi sa zaštitnim mjerama koje su poduzete protiv izvoza peradi iz EU-a. Postupak odabira povjerenstva, koji je privremeno obustavljen zbog javnozdravstvene situacije, ponovno je pokrenut 22. studenoga 2020. i trenutačno je u tijeku;

⁷⁸ Sporazum o gospodarskom partnerstvu EU-a i SADC-a primjenjuje se između EU-a i šest zemalja Južnoafričke razvojne zajednice (SADC): Esvatinija, Bocvane, Lesota, Mozambika, Namibije i Južne Afrike.

⁷⁹ Pet članica SADC-a (Bocvana, Lesoto, Namibija, Južna Afrika i Esvatini) osnovale su carinsku uniju.

⁸⁰ <https://www.sadc.int/about-sadc/overview/>

- osim toga, Komisija je u lipnju 2020. u okviru svojeg sporazuma s Alžirom Vijeću za pridruživanje povjerila uklanjanje velikog broja mjera kojima se ograničava uvoz, uključujući zabranu uvoza automobila koju je uveo **Alžir**. Zbog toga su u rujnu 2020. pokrenute konstruktivne rasprave između EU-a i Alžira, koje su obuhvaćale sve sporne mjere i koje su 2021. održane više puta radi sporazumnog rješavanja spora;
- kad je riječ o **Koreji**, nakon kašnjenja povezanog s, među ostalim, pandemijom bolesti COVID-19, stručno povjerenstvo donijelo je u siječnju 2021. odluku o predmetu koji je EU pokrenuo u vezi s obvezom Koreje da u okviru sporazuma o slobodnoj trgovini ratificira temeljne konvencije Međunarodne organizacije rada i u vezi sa zakonodavstvom o sindikatima; vidjeti odjeljak II.2.C;
- kad je riječ o **Ukrajini**, povjerenstvo je 11. prosinca 2020. donijelo odluku u korist EU-a u pogledu zabrane izvoza drva u EU. Ukrajina je 29. lipnja 2021. pisanim putem obavijestila EU o svojem napretku u postupanju u skladu s odlukom arbitražnog povjerenstva, ali nije mogla navesti nijednu mjeru koju je poduzela radi takvog postupanja.

Postupak rješavanja spora protiv Ukrajine

Ukrajina je 2005. uvela zabranu izvoza više vrsta drva u obliku neobrađenog drva i piljenog drva. Od 2015. do 2017. proširila je opseg proizvoda obuhvaćenih tom **zabranom izvoza** kako bi se obuhvatio **izvoz svih vrsta neobrađenog drva**. Budući da se taj problem nije mogao riješiti političkim angažmanom, Komisija je 22. studenoga 2018. odlučila s Ukrajinom pokrenuti postupak rješavanja spora na temelju bilateralnog Sporazuma o pridruživanju između EU-a i Ukrajine (arbitražno povjerenstvo osnovano je 28. siječnja 2020.).

Pristup koji je Europska komisija primijenila u ovom slučaju nije bio potkrijepljen samo **čvrstom pravnom osnovom**, već i **gospodarskim učinkom** ukrajinske zabrane izvoza. Iako je Ukrajina u međuvremenu postala drugi najveći izvor uvoza (prerađene) piljene građe za Kinu, uvoz neprerađenog drva iz Ukrajine u EU pao je s 2 milijuna tona u 2015. (14 % uvoza u EU) na zanemarive 2 000 tona u 2019., što je potencijalno ozbiljno ugrozilo dostupnost važnih sirovina za drvoprerađivačku industriju EU-a.

Arbitražno povjerenstvo donijelo je 11. prosinca 2020. svoju konačnu odluku, u kojoj je zaključeno da ukrajinska zabrana izvoza neprerađenog drva nije u skladu s člankom 35. Sporazuma o pridruživanju između EU-a i Ukrajine, kojim se zabranjuju zabrane izvoza. U odluci je isto tako **pojašnjeno** da se **relevantne iznimke ne primjenjuju**, zbog čega je odbačena tvrdnja Ukrajine da je zabrana izvoza neprerađenog drva zakonito osmišljena radi zaštite ukrajinskih šuma. Povjerenstvo je taj argument prihvatilo samo za raniju, vrlo ograničenu zabranu izvoza piljenog drva od deset vrsta drva kojima se rijetko trguje.

Taj slučaj prikazuje Unijinu **politiku odlučnog djelovanja protiv ograničenja izvoza** jer ona čine **sustavnu prijetnju** međunarodnoj trgovini. To je vidljivo i u djelovanju EU-a i drugih trgovinskih partnera protiv određenih kineskih ograničenja sirovina ili u nedavnom postupku rješavanja spora u okviru WTO-a koji je EU pokrenuo s obzirom na indonezijsku zabranu izvoza niklove rude (DS592 – vidjeti okvir o postupcima za rješavanje sporova u okviru WTO-a).

V.2. Obnova baze arbitara i stručnjaka u području trgovine i održivog razvoja

Komisija je u prosincu 2020. pozvala na podnošenje prijave u pogledu obnove baze arbitara i zasebne baze stručnjaka u području trgovine i održivog razvoja za potrebe povjerenstava za rješavanje sporova u okviru trgovinskih sporazuma u kojima je EU stranka. Tijelo za odabir koje se sastoji od iskusnih međunarodnih sudaca i akademika razmotrit će prijave kako bi se utvrdila njihova prihvatljivost za imenovanje.

Komisija će u skladu sa svojim obećanjem da će se pridržavati „ravnopravne zastupljenosti u postupcima arbitraže” nastojati osigurati rodnu ravnotežu u svojim prijedlozima Vijeću za popis arbitara i stručnjaka, kao i za imenovanje arbitara ili stručnjaka u području trgovine i održivog razvoja u konkretnim sporovima.

V.3. Odgovor na prepreke rješavanju sporova

Budući da je rad Žalbenog tijela WTO-a blokiran, Europska unija predvodila je nastojanja da se u nedostatku trajnog rješenja pronade privremeno rješenje...

Rad Žalbenog tijela WTO-a obustavljen je od prosinca 2019. zbog blokade imenovanja. Stoga je moguće da se u sporovima ne donese obvezujući zaključak ako stranka koja je izgubila spor Žalbenom

tijelu koje ne funkcionira uloži žalbu na izvješće povjerenstva i odbije prihvatiti arbitražu u žalbenom postupku u skladu s pravilima WTO-a. Trenutačno se sve veći broj takvih slučajeva ne može obraditi, što negativno utječe na stabilnost i predvidljivost okruženja za međunarodnu trgovinu. Taj se problem nastoji riješiti Višestranim privremenim sporazumom o arbitraži u žalbenom postupku opisanim u nastavku.

A. Posredovanje u okviru Višestranog privremenog sporazuma o arbitraži u žalbenom postupku (MPIA)

Višestrani privremeni sporazum o arbitraži u žalbenom postupku nudi sudionicama obvezujuće i neovisno rješavanje sporova u skladu s pravilima WTO-a te mogućnost žalbe...

EU i skupina drugih članica WTO-a sklopili su u travnju 2020. **Višestrani privremeni sporazum o arbitraži u žalbenom postupku**, poznat i kao „MPIA”. Taj sporazum, kojem se može pridružiti bilo koja članica WTO-a, podrazumijeva obvezu sudionikâ da sve žalbene postupke u međusobnim sporovima u okviru WTO-a rješavaju arbitražom u žalbenom postupku u skladu s pravilima WTO-a sve dok Žalbeno tijelo ne može u potpunosti nastaviti s radom.

Na temelju postojećih pravila WTO-a **sudionice Višestranog privremenog sporazuma o arbitraži u žalbenom postupku imaju za vrijeme obustave rada Žalbenog tijela pravo žalbe u sporovima u okviru WTO-a** te pravo na obvezujuće i nezavisno donošenje odluka u trgovinskim sporovima. To znači da u odnosu na druge sudionice Višestranog privremenog sporazuma o arbitraži u žalbenom postupku EU i dalje ima koristi od potpuno funkcionalnog dvorazinskog sustava rješavanja sporova u skladu s pravilima WTO-a, unatoč krizi Žalbenog tijela. Osim toga, osiguravanjem mogućnosti takvog rješavanja sporova među svojim sudionicama Višestrani privremeni sporazum o arbitraži u žalbenom postupku općenito doprinosi stabilnosti i očuvanju trgovine utemeljene na pravilima. Do 30. lipnja 2021. Višestrani privremeni sporazum o arbitraži u žalbenom postupku obuhvaćao je 25 članica WTO-a⁸¹. Među njima su glavne korisnice postupaka rješavanja sporova u okviru WTO-a koje čine približno polovinu svjetskog bruto domaćeg proizvoda. U srpnju 2020. sudionice članice WTO-a uspostavile su stalnu bazu od deset žalbenih arbitara, od kojih se tri arbitra po predmetu nasumično odabiru za saslušanje žalbenih postupaka obuhvaćenih Višestranim privremenim sporazumom o arbitraži u žalbenom postupku.

Višestrani privremeni sporazum o arbitraži u žalbenom postupku primijenjen je u nekoliko sporova u kojima su obje stranke bile sudionice tog sporazuma, i to potpisivanjem sporazuma o arbitraži koji odgovaraju modelu MPIA-e. Ti sporovi uključuju predmet EU-a protiv Kolumbije o antidampinškim pristojbama na zamrznute pržene krumpiriće uvezene iz određenih država članica (DS591). Prema tome, ako predmet EU-a u fazi rasprave povjerenstva uspije, Kolumbija ne može uložiti žalbu na taj ishod pred Žalbenim tijelom koje nije u funkciji.

B. Jačanje Uredbe o ostvarivanju prava

Izmjene Uredbe EU-a o ostvarivanju prava omogućuju EU-u da se suprotstavi partnerima koji pokušaju spriječiti donošenje odluke u okviru WTO-a ili bilateralnih sporova

---

⁸¹ EU, Australija, Benin, Brazil, Crna Gora, Čile, Ekvador, Europska unija, Gvatemala, Hong Kong (Kina), Island, Kanada, Kina, Kolumbija, Kostarika, Meksiko, Nikaragva, Norveška, Novi Zeland, Pakistan, Peru, Singapur, Švicarska, Ukrajina i Urugvaj.

Izmjenom svoje **Uredbe o ostvarivanju prava** EU je proširio svoje mogućnosti za strožu provedbu svojih međunarodnih prava. **Izmjenama** uvedenima Uredbom (EU) 2021/167, koja je stupila na snagu 13. veljače 2021., ojačana je sposobnost EU-a da djeluje u dva važna aspekta.

- Prvo, izmjenama se EU-u omogućuje da svoje obveze prema trgovinskom partneru suspendira ili da od njih odustane u situacijama kršenja međunarodnih trgovinskih pravila ili obveza tog trgovinskog partnera u odnosu na EU ako taj trgovinski partner nastoji spriječiti konačnu i obvezujuću odluku u predmetnim postupcima rješavanja sporova, neovisno o tome jesu li oni obuhvaćeni Dogovorom o rješavanju sporova WTO-a ili povezani s bilateralnim ili regionalnim trgovinskim sporazumima. Drugim riječima, izmjene se odnose na situacije u kojima se unatoč dobroj vjeri i nastojanjima EU-a ne može donijeti obvezujuća odluka u trgovinskom sporu o kršenju pravâ EU-a. To može biti zato što druga stranka (trgovinski partner EU-a) ne želi poduzeti potrebne mjere (na primjer odbija imenovati arbitra na temelju međunarodnog trgovinskog sporazuma EU-a) ili zato što ulaže žalbu na izvješće povjerenstva WTO-a žalbenom tijelu WTO-a koje ne funkcionira i ne pristaje na privremenu arbitražu u žalbenom postupku na temelju članka 25. Dogovora o rješavanju sporova WTO-a. Ako EU provede mjeru izvršenja tako da svoje obveze prema predmetnom trgovinskom partneru suspendira ili od njih odustane, učinkovito će se braniti gospodarski interesi EU-a.
- Drugo, tim se izmjenama usto proširuje područje primjene mogućih protumjera tako što se EU-u omogućuje poduzimanje protumjera u trgovini uslugama i u nekim aspektima prava intelektualnog vlasništva povezanim s trgovinom. Stoga je raspon mogućnosti kojima EU raspolaže za mjere izvršenja znatno širi i bolje prilagođen današnjem društvu utemeljenom na znanju. Primjena takvih mjera odražava EU-ovo stajalište da je važno da njegovi trgovinski partneri poštuju svoje obveze.